

Circe
Interreg Europe projekt
Slovenija
AKCIJSKI NAČRT
Skupnost občin Slovenije

VERZIJA KONČNA – 16. december 2019

Angleška različica Akcijskega načrta podpisana s strani predsednika SOS dr. Aleksandra Jevška in Generalne sekretarke SOS Jasmine Vidmar dne 13.1.2020.

V tem dokumentu so izražena le avtorjeva stališča. Programski organi niso odgovorni za noben način uporabe informacij, ki jih vsebuje.

Vsebina

1	SPLOŠNE INFORMACIJE	3
1.1	Projektni konzorcij CircE in področje delovanja Skupnosti občin Slovenije v konzorciju.....	3
1.2	Krožni turizem: ključni elementi, deležniki in prioritete	4
1.3	SEKTORSKE PRIORITETE – krožni turizem.....	6
1.4	Priložnosti s predlogi ukrepov	6
1.4.1	NA PODROČJU MOBILNOSTI: trajnostna mobilnost in delitvena ekonomija	7
1.4.2	TRAJNOSTNI IN KROŽNI IZZIVI ZA RAZPRŠENE HOTELE V POVEZAVI S PONUDNIKI ODGOVORNEJŠIH MOBILNOSTNIH REŠITEV:.....	9
1.4.3	PREHRANA: lokalna hrana in zmanjševanje odpadne hrane.....	9
1.4.4	NAMESTITEV: razpršeni hoteli, učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije, IoT .	11
1.4.5	ODPADKI: ponovna (upo)raba predmetov – Centri ponovne uporabe.....	13
1.4.6	POMEMBNA SPODBUDA: PARTNERSTVA S SOCIALNIMI PODJETJI in PONUDNIKI ZELENIH IZDELKOV IN STORITEV	13
1.4.7	DRUGE ZAZNANE PRILOŽNOSTI:.....	14
1.4.8	Komuniciranje zavestne izbire krožnega turizma.....	15
1.4.9	Nadgrajevanje zelene sheme in drugih certifikacijskih sistemov.....	16
1.5	Ovire	20
1.5.1	Ovire po sektorjih, s katerimi se ukvarjajo partnerji projekta CircE.....	20
1.5.2	<i>Izpostavljena ovira: javna naročila</i>	21
2	PREGLED POLITIK.....	22
2.1.1	Operativni program 2014-2020 (OP).....	22
2.1.2	Strategija pametne specializacije (SPS)	24
2.1.3	Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017 -2021	25
2.1.4	Občinske razvojne politike	26
2.1.5	Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije	27
3	PRIPOROČILA ZA UKREPE PO RAVNEH ODLOČANJA / Podrobnosti ukrepov	28
3.1	UKREP 1: Vključevanje krožnega turizma v kriterije javnih razpisov za naložbe v turizem..	28
3.2	SKUPNI UKREP: OZAVEŠČANJE IN KREPITEV KAPACITET	30

Priloge Akcijskemu načrtu:

- A1 Krožno gospodarstvo skozi vidik javnega naročanja in razpršenega hotela
- A3 Potrditveno pismo MGRT

1 SPLOŠNE INFORMACIJE

Projekt: CircE

Partnerska organizacija: Skupnost občin Slovenije

Država: Slovenija

NUTS2 regija: Vzhodna in Zahodna kohezijska regija

Kontaktna oseba: Saša Kek

Elektronski naslov: sasa.kek@skupnostobcin.si

Telefonska številka: +386 (0)2 234 15 00

1.1 Projektni konzorcij CircE in področje delovanja Skupnosti občin Slovenije v konzorciju

Projektni konzorcij Circe - Evropske regije v smeri krožnega gospodarstva - vključuje 8 partnerjev na regionalni in lokalni ravni ter predstavnike različnih evropskih socialnih in ekonomskih scenarijev. Partnerji v projektu smo: Regija Lombardija, Vlada Katalonije, Urad maršala vojvodstva Spodnje Šlezije, Provinca Gelderland, Londonski odbor za odpadke in recikliranje (LWARB), Eko-podjetja za razvoj ustvarjalnosti EcoEntreprises (CD2E), Občina Sofija in Skupnost občin Slovenije (SOS).

Skupnost občin Slovenije je v mednarodnem konzorciju za izvedbo projekta začela delovati januarja 2017. Aktivnosti v Sloveniji usmerjamo v krožni turizem.

Ob identificiranju sektorjev, v katerih smo sodelovali partnerji v projektu, je Skupnost občin Slovenije izbrala delovanje na področju turizma. Razlog za to je že dosežena mednarodna prepoznavnost Slovenije kot zelene turistične destinacije ter nacionalna strateška usmerjenost v trajnostni razvoj turizma, podprta z več dokumenti ključnih nacionalnih akterjev. Turizem je hkrati tisto področje, v katerem lahko tudi zaradi pristojnosti občin, ki jih združuje Skupnost občin Slovenije, vplivamo na uresničevanje zastavljenih ciljev. Projektne aktivnosti usmerjamo v nadgrajevanje dosedanjih trajnostnih smeri s t.i. krožnim turizmom oz. v vzpostavljanje dobrih praks krožnega turizma.

Pregled sektorjev, v katere usmerjamo svoje aktivnosti partnerji v projektu Circe:

- ★ Regija Lombardija – odpadki, plastika, tekstil
- ★ Vlada Katalonije – tekstil, pijača
- ★ Urad maršala vojvodstva Spodnje Šlezije - surovine
- ★ Provinca Gelderland – hrana, tekstil
- ★ Občina Sofija - odpadki
- ★ Skupnost občin Slovenije (SOS) – turizem, hrana
- ★ Londonski odbor za odpadke in recikliranje (LWARB) – zgradbe, hrana
- ★ Eko-podjetja za razvoj ustvarjalnosti EcoEntreprises (CD2E) - tekstil

Vsak partner ob zaključku prve faze projekta Circe, ki traja do 30. junija 2019, pripravi akcijski načrt za prenos izkušenj, pridobljenih v medregionalni izmenjavi in v sodelovanju z deležniki, v lastne politične instrumente v skladu s prednostnimi možnostmi in poudarjenimi ovirami.

Skupnost občin Slovenije v tem akcijskem načrtu predstavlja identificirane možnosti in ovire ter priporočila za sektor turizma oz. za vzpostavljanje modelov krožnega turizma.

V pričujočem Akcijskem načrtu za področje krožnega turizma po prvi fazi projekta združujemo priporočila za:

- ★ pripravljavce predpisov, za katere so bile ugotovljene ovire;
- ★ strateško razvojna inovacijska partnerstva (SRIP), ki delujejo pod okriljem Službe vlade Republike Slovenije za razvoj in kohezijsko politiko, so identificirana kot tista, ki lahko s svojimi aktivnostmi prispevajo k pozitivnim učinkom za krožni turizem;
- ★ občine, ki lahko s svojimi razpisi za spodbujanje lokalnega razvoja in s svojimi politikami neposredno prispevajo k uvajanju krožnega gospodarstva;

Predlogi ukrepov pa logično vključujejo tudi druge deležnike – od ravni Evropske unije do partnerjev v projektu;

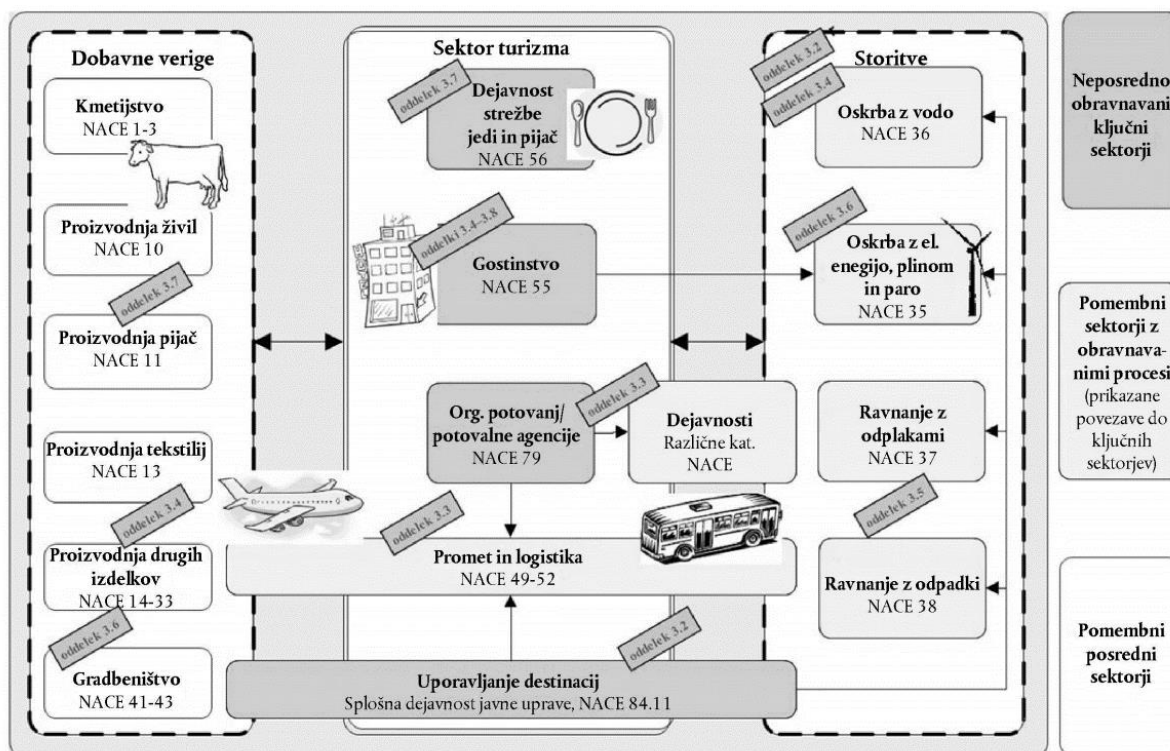
V drugi fazi projekta Circe, ki bo trajal od 1. julija 2019 do 30. junija 2021, bomo z neposrednim vključevanjem politične ravni glavne ugotovitve vgrajevali v izbrane instrumente politike oz. bomo te politike spreminjali in preoblikovali. V tej fazi bomo spremljali učinkovitost izvajanja akcijskih načrtov.

1.2 Krožni turizem: ključni elementi, deležniki in prioritete

Prehod iz linearnega gospodarstva v krožno gospodarstvo je kot ena od prednostnih politik Evropske unije povezana z globalnimi cilji trajnostnega razvoja in Agendo 2030 za trajnostni razvoj, sprejeto 25. septembra 2015 na vrhu OZN. Med 17 univerzalnimi in globalnimi cilji je z vidika vzpostavljanja krožnega gospodarstva smiselno posebej izpostaviti cilj, da ob zavedanju o omejenih virih planeta zagotovimo odgovorno porabo in proizvodnjo, kar vključuje trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, zmanjševanje količine zavržene hrane, zmanjševanje količine odpadkov ter izrecno naveden cilj oblikovanja mehanizmov spremljanja vplivov trajnostnega razvoja za razvoj trajnostnega turizma, ki ustvarja delovna mesta ter spodbuja lokalno kulturo in izdelke.

Tako kot v konceptu krožnega gospodarstva nasploh tudi za krožni turizem velja, da želimo vzpostavljati zaključene snovne tokove na različnih ravneh, ki predstavljajo kroženje materiala v življenjski dobi izdelka, s tem pa povezujemo tudi ustrezne procese povezovanja med različnimi akterji. Ob tem izpostavljamo pomen oblikovanja in snovanja izdelkov in storitev, saj je bistveno, da so načela krožnosti upoštevana že od procesa načrtovanja naprej.

Ko gre za turizem, pomislimo na podobno porabo virov in materialov ter ustvarjanje podobnih odpadkov kot v gospodinjstvih, ob tem pa upoštevamo, da gre za porabo virov s celovito zaokroženo infrastrukturo in integralnimi storitvami, ki povezujejo različne ponudbe z različnim okoljskim odtisom, ki so na različne načine vpete v lokalne tokokroge in imajo različne možnosti za prehod v delovanje po načelih krožnega gospodarjenja.

Slika 1: Pregled verige dodane vrednosti v sektorju turizma,
Vir: EC <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016D0611&from=en>

Pri presoji ravnanja z viri upoštevamo, da na porabo in možnosti zaključevanja snovnih krogov v turizmu vplivajo raznovrstni elementi turistične destinacije, različne skupine deležnikov ter večplastne vpetosti turistične dejavnosti v infrastrukturo in horizontalno podporo v okolju.

Na poenostavljen način ključne elemente destinacije razumemo kot tisto, kar potrebuje vsak turist::

- ★ namestitev
- ★ prehrana
- ★ mobilnost
- ★ atrakcije, doživetja oz. razlogi prihodov

Ključne skupine deležnikov v procesih delovanja turističnega sektorja so:

- ★ turisti
- ★ turistično gospodarstvo (neposredni in posredni ponudniki blaga in storitev)
- ★ javni sektor, vključno z občinami in nosilci odločanja
- ★ lokalno prebivalstvo, vključno z NVO

Viri, infrastruktura in druga horizontalna podpora:

- ★ energija
- ★ voda
- ★ odpadki
- ★ grajeno okolje
- ★ ljudje / skupnost
- ★ naravna in kulturna dediščina
- ★ informacije, komunikacija
- ★ poslovno okolje

Ob upoštevanju elementov, deležnikov in infrastrukture ter ob spoštovanju možne vloge občin (pristojnosti lokalnih skupnosti) in trendov Turizma 4.0, ki na osnovi digitalizacije omogoča vse bolj personalizirana potovanja, povezovanje potovalnih ekosistemov, inovacije pri poslovanju podjetij, povečevanje varnosti in podobno, priložnosti za modele krožnega turizma iščemo zlasti v povezavah s:

- ★ trajnostno mobilnostjo (raznvrstne izbire prevozov, prijaznejše do okolja, delitvena ekonomija)
- ★ prehrano (lokalna hrana, kratke dobavne verige, skupnostni vrtovi)
- ★ skupnostnimi in drugimi inovativnimi oblikami turističnih nastanitvev (razpršeni hoteli)
- ★ ponovno uporabo predmetov (Centri ponovne uporabe, socialno podjetništvo)

Priložnosti krožnega turizma povezujemo tudi z namero Slovenije, da postane zelena referenčna država v digitalni Evropi.

1.3 SEKTORSKE PRIORITETE – krožni turizem

1.	Mobilnost: trajnostne oblike in delitvena ekonomija	Digitalizacija in nove tehnologije - Turizem	Vloga občin
2.	Prehrana: zmanjševanje odpadne hrane in kratke verige		
3.	Nastanitve: učinkovita raba virov, energije in prostora, druga raba, razpršeni hotel		
4.	Odpadki: ponovna (upo)raba predmetov/opreme, novi poslovni modeli – najem storitve, centri za ponovno rabo		

1.4 Priložnosti s predlogi ukrepov

V sodelovanju z deležniki in projektnimi partnerji na področju krožnega turizma prepoznavamo prioritete priložnosti:

- ★ na področju mobilnosti: trajnostna mobilnost in delitvena ekonomija
- ★ na področju prehrane: lokalna hrana, kratke verige in zmanjševanje odpadkov
- ★ na področju namestitvev: učinkovita raba virov, energije in prostora, druga raba, skupnostne oblike razpršenih hotelov
- ★ na področju odpadkov: ponovna (upo)raba predmetov in opreme, novi poslovni modeli – najem storitve, centri za ponovno rabo
- ★ na drugih področjih, potencialno povezanih z zaključevanjem snovnih krogov v turizmu.

Med priložnostmi posebej izpostavljamo razvoj skupnostnih in drugih oblik razpršenih hotelov, ki kot centralne točke turistične ponudbe lahko svojo odgovorno, trajnostno, krožno turistično ponudbo oblikujejo tudi z izkoriščanjem priložnosti na področjih mobilnosti, prehrane, odpadkov ipd.

V nadaljevanju ob zaznanih priložnostih navajamo izbrane primere dobrih zgledov v Sloveniji in možne navdihe za prepoznavanje in razvoj nadaljnjih, za lokalno okolje specifičnejših priložnosti.

1.4.1 NA PODROČJU MOBILNOSTI: trajnostna mobilnost in delitvena ekonomija

Spodbude modelom delitvene ekonomije v trajnostni mobilnosti

OZADJE

V začetku izvajanja projekta CircE je bil sektor mobilnost v okviru partnerstva večkrat omenjan kot sektor s potenciali razvoja krožnega gospodarstva. SOS se je ob izbiri sektorja turizem, z izzivi in priložnostmi mobilnosti v okviru srečanj z deležniki v prvi fazi projekta pogosto soočal. V participatornem procesu določanja sektorskih prioritet je bila mobilnost v svoji trajnostni obliki in vključujoč delitveno ekonomijo najvišje pozicionirana. Upoštevajoč vlogo občin in večjo koncentracijo turistov v mestih oz. mestnih občinah, ki jih zahteva ekonomija obsega, je za ukrep ki bi naslovil ukrepe za trajnostno mobilnost v okviru OP 2014-2020 prepoznan mehanizem Celostnih teritorialnih naložb.

NARAVA UKREPA

Združenje mestnih občin Slovenije z razpisom Trajnostna mobilnost v mestih spodbudi mestne občine k uvajanju ukrepov, ki bodo zagotovili nove oblike mobilnosti za turiste in lokalne prebivalce, ki vključujejo načela delitvene ekonomije, kot sestavnega dela krožnega gospodarstva. Projekti, ki omogočajo turistom in občanom izposojajo najrazličnejših vrst mobilnostnih naprav ter vzpostavitev podpornega okolja za sledenje, plačevanje, izmenjavo, rezervacij, informacij in podobno.

VKLJUČENOST DELEŽNIKOV:

Združenje mestnih občin Slovenije, mestne občine

ČASOVNI OKVIR

2 leti

MERILO USPEŠNOSTI – ŽELENI CILJ

Ukrep bo uspešen, če bomo v roku 2 let imeli uspešno izvedene projekte trajnostne mobilnosti, ki vključujejo načela delitvene ekonomije v petih mestnih občinah.

- ↻ **Krepitev trajnostne mobilnosti v okviru turistične destinacije: vzpostavitev in izvajanje načrta trajnostne mobilnosti v občini; spodbude za okolju prijazne javne prevoze: električni avtobusi, avtobusi na metan ali avtobusi na plinski pogon, spodbude za uporabo električnih avtomobilov in drugih prevoznih sredstev**
- ↻ **Izposoja koles, tudi električnih, ter urejanje infrastrukture za kolesarje: od kolesarskih poti do polnilnih točk, dostopnost in informacije, zbiranje in upravljanje podatkov ipd.**
- ↻ **Spodbude mehki mobilnosti in delitvena ekonomija: souporaba vozil (car sharing)**
- ↻ **Razvoj spodbudnega podpornega okolja za razvoj elektro mobilnosti, vključno z uvedbo enotnih, EU standardov za polnilne postaje za električne avtomobile, zagotavljanjem odprtih podatkov in interoperabilnosti ter smernic za učinkovito upravljanje polnilne infrastrukture.**

NEKATERI PRIMERI DOBRIH PRAKS, ki jih je v sodelovanju z drugimi deležniki mogoče vključevati v morebitne nove ali nadgrajene projekte trajnostnega turizma in tako oblikovati projekte krožnega turizma:

- ★ Mednarodna povezava Alpine Pearls, destinaciji BLED in BOHINJ: Holidays in Eco-Motion promovira dostope na destinacije v Alpah z okolju prijaznimi izbirami; www.alpine-pearls.com/en/mobility-guarantee/
- ★ Destinacija BOHINJ / Trajnostna mobilnost v Alpah s sistemi inteligentnega transporta z informacijami o zasedenosti parkirišč, o javnem prevozu, programih za doživljanje naravnih vrednot ter s kartico mobilnosti za gosta, ki po plačilu pristojbine vključuje brezplačno parkiranje, brezplačne prevozi in ogledi naravnih ter kulturnih znamenitosti v Bohinju ter ugodnosti drugod po Sloveniji; www.bohinj.si/mehka-mobilnost/
- ★ Novi mestni in medmestni sistem izposoje koles KOLESCIE + električni javni prevoz CELEBUS, ki presega lokalne meje in vzpostavlja tako regionalno mobilnost kot vključenost v globalno mrežo NextBike z enotno brezstično uporabniško kartico za javni sistem izposoje koles in javnega potniškega prometa; <https://bikes.nomago.si/>
- ★ Priročnik za razvoj kolesarskih destinacij: <https://skupnostobcin.si/wp-content/uploads/2016/06/5.pdf>
- ★ Souporaba avtomobilov (car sharing): souporaba električnih avtomobilov Avant2GO; <https://avant2go.com/>; Uvajanje souporabe električnih avtomobilov: primer Koper v okviru projekta Edison – eKoper
- ★ Somobilnost – že uveljavljena slovenska platforma prevoz.org (<https://prevoz.org/>), spletno orodje in mobilna aplikacija za posameznike, ki z avtomobilom potujejo na podobni relaciji.
- ★ Eventualno tudi pričakovani projekti v okviru podpisanega Memorandum o čezmejnem sodelovanju pri razvoju in preizkušanju električnih, povezanih in avtonomnih mobilnostnih storitev med Slovenijo, Avstrijo in Madžarsko ter podobnih sodelovanj.

NAVDIHI za vpetost trajnostnih mobilnih poti v projekte krožnega turizma:

- ★ Kakšen krogotok virov vzpostavljajo turistični ponudniki in ponudniki odgovornejših oblik mobilnosti že pri dostopih na destinacijo in do lokacije namestitve? Ali spodbujamo uporabo javnih prevoznih sredstev ali računamo na uporabo individualnih prevoznih sredstev?
- ★ Ali je končna namestitev dostopna tako, da preprečuje nepotrebno porabo virov in sredstev? Ali so na voljo alternativne mobilnostne rešitve za dostope do atrakcij, doživetij, prireditev?
- ★ Ali so npr. izposojevalnice okolju prijaznejših oblik mobilnosti dostopne prek pametnih tehnoloških rešitev?
- ★ Ali promoviramo za krožni turizem primernejše oblike mobilnosti?
- ★ Ali lahko odgovorni turist spremlja porabo virov, ki jih povzroča s svojimi izbirami mobilnosti?

1.4.2 TRAJNOSTNI IN KROŽNI IZZIVI ZA RAZPRŠENE HOTELE V POVEZAVI S PONUDNIKI ODGOVORNEJŠIH MOBILNOSTNIH REŠITEV:

- ★ Ali spodbujamo odgovornejše oblike prihoda na destinacijo?
- ★ Kakšne so naše izbire ali priporočila za mobilnost od običajno centralne recepcije do razpršenih namestitev in do priporočenih gostinskih obratov, atrakcij in drugih točk priporočenih oz. razpoložljivih doživetij?
- ★ Ali povečujemo količino (večino časa mirujočih) sredstev za mobilnost do lokacije in na lokaciji v prepričanju, da gostom omogočamo boljše mobilnostne rešitve ali morda z novimi digitalnimi rešitvami in pametnimi tehnološkimi sredstvi upravljamo optimalno količino sredstev in njihov dostop tako za obiskovalce kot za domačine na lokaciji?
- ★ Ali so mobilnostne rešitve izrazito turistične in sezonske ali vpete v kroženje virov in sredstev v lokalni skupnosti?
- ★ Ali lahko elekto-mobilni turist iz katerekoli EU države hitro in enostavno načrtuje pot s postanki za polnjenje svojega vozila, z vnaprejšnjim poznavanjem pogojev polnjenja na poti in v končni destinaciji (cena, zahtevane pogodbene sheme, tehnične specifikacije, možnosti rezervacije, čas polnjenja)?

1.4.3 NA PODROČJU PREHRANE: lokalna hrana in zmanjševanje odpadne hrane

- ↻ zmanjševanje količine odpadne hrane in odpadne embalaže, še zlasti plastike za enkratno uporabo; večje število dobro označenih posod za ločeno zbiranje odpadkov na javnih mestih – pomen informiranja in izobraževanja
- ↻ preprečevanje, da bi hrana postala odpadek – iskanje rešitev, da hrana, ki je ni mogoče prodati, ker je pred iztekom roka uporabnosti, ker je proizvodnja presežna, ker je prišlo do spremembe embalaže ali zaradi podobnih razlogov, ki ne zmanjšujejo užitnosti živil, ne konča v smeteh (alternativne poti prodaje, predelava, novi izdelki) – povezovanje s turističnimi ponudniki, skupna nabava, dostava zadostnih količin
- ↻ prilagoditev kratkih dobavnih verig ekološko pridelane lokalne hrane tudi za turistične ponudnike oz. vključevanje turizma in gostinstva v kratke dobavne verige;
- ↻ razvoj skupnih dobav: vzpostavljanje javno dostopne digitalne platforme za povezovanje lokalnih pridelovalcev hrane, ki z združenimi močmi lažje zagotavljajo zanesljive dobave turističnemu gospodarstvu
- ↻ razvoj skupnih naročil: vzpostavljanje samostojni modelov sodelovanja z lokalnimi ponudniki za realizacijo skupnih naročil (v povezavi s kratkimi dobavnimi verigami in ob ustreznih spodbudah za zelena javna naročila)
- ↻ v sodelovanju s kmetijskimi zadrugami spodbujanje ekološke pridelave in predelave živil ter povezovanje te dejavnosti z ranljivimi skupinami

NEKATERI PRIMERI DOBRIH PRAKS, ki jih je v sodelovanju z drugimi deležniki mogoče vključevati v morebitne nove ali nadgrajene projekte trajnostnega turizma in tako oblikovati projekte krožnega turizma:

- ★ Soplaja je informacijsko in logistično orodje, ki ustvarja neposredno povezavo med proizvajalci in restavracijami, hoteli, bari, delikatesami, šolami in kmečkimi hišami: vsak dan dostavijo na

stotine okusnih svežih, pristnih in sezonskih sestavin v Furlaniji-Juljski krajini, Venetu in Trentino-Alto Adige: <https://www.soplaya.com/index.html>

- ★ izbira dobaviteljev lokalno pridelane hrane: zelene dobavne verige: projekt Ljubljana: povečevanje deleža lokalno pridelane hrane v hotelih in restavracijah v regiji Osrednja Slovenija www.ljubljana.si/sl/moja-ljubljana/podezelje/samooskrba-v-ljubljani/kratke-prehranske-verige/
- ★ vključevanje v projekte partnerskega kmetovanja in zakupov letine, (en od vse številnejših primerov: <http://www.zlate-misli.si/>), nakupa vnaprej naročene ozimnice (primer: www.moja-biodezela.com/), dobav preko sistemov skupnostnega naročanja (npr. <http://zeleni-zabojcek.si/za/>) ipd.
- ★ vključevanje pridelave hrane v turistično ponudbo: z lastnega vrta (na turistični lokaciji) na krožnik (v lastni restavraciji): www.gardenvillagebled.com/si/kulinarika/vrtnarija.html
- ★ izbira živil brez embalaže: npr. prva slovenska trgovina z živili brez plastične embalaže <https://rifuzl.si/>
- ★ zero waste prodajalne različnih izdelkov brez embalaže <https://manjjevec.si/karta-trgovin/>
- ★ priporočila za Zero Waste turizem v Sloveniji: zero waste prireditve in namestitve ter prvi slovenski zero waste hotel; <https://ebm.si/zw/turizem/>; <https://ebm.si/zw/o/2018/hotel-ribno-zelen-zgled-na-poti-do-druzbe-brez-odpadkov/>
- ★ inovativna uporaba zavržene hrane: primer: Brodka – slovensko žganje iz viškov kruha <https://samsemal.si/en/izdelki/brodka-gift/>; <https://agrobiznis.finance.si/8933532>
- ★ zmanjševanje komunalnih odpadkov po slovenskih občinah: mreža občin zero waste vključuje 9 občin s 17% prebivalstva Slovenije (<https://ebm.si/zw/obcine/>)
- ★ in zaključen snovni krog kartonske embalaže za mleko in sokove v občini Novo mesto; <https://www.komunala-nm.si/Novice/ArtMID/502/ArticleID/2781/Obele%C5%BEili-smo-tri-leta-prvega-komunalnega-snovnega-kroga-v-lokalni-skupnosti>
- ★ donacije hrane: prenovljena zakonodaja (Zakon o kmetijstvu) omogoča doniranje hrane in določa tehnične pogoje za razdeljevanje; v okviru Slovenske filantropije poteka projekt Viški hrane www.filantropija.org/prostovoljecem/viski-hrane-obrok-ljudem-ne-smetem/
- ★ Pantheon farming – kmetije prihodnosti <https://www.datalab.ch/sl/>
- ★ Projekt Futourist – trajnostna hrana: <https://www.futouris.org/en/projects/sustainable-food/>

NAVDIHI za vpetost trajnostnih prehranskih pristopov v projekte krožnega turizma:

- ★ Kako lahko (povezani) turistični ponudniki spodbujamo povezovanje dobaviteljev lokalne prehrane? Ali lahko vzpostavljamo skupna naročanja ali lahko vstopamo v projekte partnerskega kmetovanja in drugih alternativnih oblik zagotavljanja kakovostne lokalno pridelane hrane?
- ★ Kako lahko bolj odgovorno ravnamo s presežki hrane? Smo vpeti v morebitne možnosti doniranja hrane? Imamo povezave z lokalno pridelavo komposta? Se odločamo npr. za ne le ločeno zbiranje in komunalni odvoz organskih odpadkov, ampak npr. za ločeno zbiranje posameznih koristnih snovi (npr. kavnih usedlin za pridelavo komposta pri lokalnem dobavitelju hrane)?
- ★ Ali vzpostavljamo oz. se vključujemo v kratke dobavne verige? Ali poznamo standarde zelenega naročanja, ki sicer veljajo za javna naročila, a so s svojimi priporočili lahko usmerjevalec naših izbir pri naročanju?

TRAJNOSTNI IN KROŽNI IZZIVI ZA RAZPRŠENE HOTELE V POVEZAVI Z ZAKLJUČEVANJEM SNOVNIH KROGOV NA PODROČJU PREHRANE

- ★ Ali gostom zagotavljamo prehrano iz lokalnih virov, iz kratkih dobavnih verig? Ali je izvor hrane sledljiv, preverljiv, morda tudi dostopen za izkušnje, ogled pridelave lokalne hrane, ki jo ponujamo gostom?
- ★ Ali spodbujamo goste k spoznavanju lokalne hrane? Skrbimo za takšne načine dostopa/postrežbe hrane, ki preprečuje nepotrebno porabo virov in sredstev? Omogočamo trajno embalažo za prehransko ponudbo?
- ★ Vključujemo v ponudbo ali usmerjamo goste v izbiro hrane, ki se ponaša s posebno odgovornostjo (npr. uporaba presežnih živil za inovativne nove prehranske produkte)?
- ★ Kako odgovorno ravnamo z morebitnimi presežki hrane in z organskimi odpadki, ki nastajajo pri pripravi hrane? Kako smo vpeti v snovni krog živil in živilskih odpadkov v lokalnem okolju? Skrbimo za celoten krog od dobave živil prek priprave hrane do odlaganja odpadkov?
- ★ Sodelujemo z lokalnimi dobavitelji na način, ki preprečuje nepotrebne prevoze in nepotrebno embalažo? Si morda pomagamo s tehnološko naprednimi digitalnimi orodji za lažje povezave, količinsko in časovno ustrezne dobave in odvoze viškov, odpadkov ipd.?
- ★ Je naša namestitev morda povezana s pridelovalno površino? Imamo lasten vrt, njivo, partnerskega pridelovalca v neposredni bližini? Kompostiramo organske odpadke vsaj deloma že na lokaciji?

1.4.4 NA PODROČJU NAMESTITEV: razpršeni hoteli, učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije, IoT

- ↻ **razpršeni hoteli lahko delujejo kot povezovalci lokalne ponudbe; omogočajo valorizacijo razpoložljivega grajenega okolja fizičnih oseb; spodbujajo večnamensko rabo objektov; so del nastajajoče delitvene ekonomije;**
- ↻ **razvoj IoT (internet stvari) in uvajanje senzorike, za spremljanje porabe virov (voda, električna energija), samodejno in daljinsko upravljanje z napravami (izklop vseh naprav, vklop gretja/klime, ipd), lahko znatno pripomore k učinkoviti rabi posameznih namestitvenih enot (soba, apartma ipd), varčnost z viri se lahko odraža v bonitetah za gosta (kripto lokalna valuta)**
- ↻ **razvoj novih tehnologij in njeno uvajanje v poslovanje MSP, ki ponujajo namestitve gostom, razbremenijo ključen vir, ko govorimo o turizmu, to so kadri. Zato je potrebno spremljati razvoj in spodbujati uvajanje inovacij v poslovanje MSP (skeniranje dokumentov in poročanje podatkov, naprave za spremljanje zadovoljstva gostov,**
- ↻ **Potrebno je spodbujati nabavo opreme iz centrov ponovne uporabe, izdelkov iz sekundarnih surovin in lokalno pridelanih ali predelanih izdelkov. (pohištvo (les, CPU), tekstil (prti, brisače, posteljnina talne obloge, zavese,...)**

NEKATERI PRIMERI, ki jih je v sodelovanju z drugimi deležniki mogoče proučevati kot zglede pristopov pri ustvarjanju projektov krožnega turizma;

- ★ CircE dobra praksa: razpršeni hotel Ornica <https://www.interregeurope.eu/policylearning/good-practices/item/2569/a-scattered-hotel-in-the-orobic-alps-the-ornica-hamlet-bergamo-province-italy/>
- ★ Pobude za vzpostavljanje združenih razpršenih hotelov na podeželju: projekti skupnostnega upravljanja življenjskih virov – priročnik za vzpostavljanje združenega razpršenega hotel na podeželju <http://dovoljazavse.si/kako-v-sloveniji-vzpostaviti-zadruzni-razprseni-hotel-in-urediti-skupnostni-vrt/>
- ★ Razpršeni hotel Robidišče: sistem podeželskega menedžmenta; <https://skvor-holidayhouse.com/>; <http://www.etana.si/traven/index.php/dediscina/ekonomika/item/1374-razprseni-hotel>
- ★ Razpršeni hotel Konjice: poslovno sodelovanje 5 posameznikov in 5 podjetij (pravnih oseb); <https://razprsenihotel.si/o-nas/>
- ★ Razpršeni hotel Blatna Brezovica - s sanacijo kmečke arhitekturne dediščine; http://blatna-brezovica.si/wordpress_8/?page_id=44
- ★ Razpršeni hotel Padna - javno zasebno partnerstvo: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20171825>; <https://skupnostobcin.si/novica/obcina-piran-objavila-razpis-za-razprseni-hotel-padna/>
- ★ Razpršeni hotel Vinarium: <https://hotelvinarium.si/>
- ★ Drugi/tematski slovenski primeri centraliziranega upravljanja razpršenih namestitev: Turizem v zidanicah www.kompas-nm.si/turizem-v-zidanicah.html;
- ★ Hiše s tradicijo www.hisestradicijo.com/sl in različna centralizirana upravljanja zasebnih nastanitvev <https://partners.direct-booker.com/si/>
- ★ Hotelska iniciativa za merjenje vode (HWMI) je metodologija in orodje, s katerim hoteli omogočajo dosledno merjenje in poročanje o porabi vode. HWMI je brezplačen in ga lahko uporablja kateri koli hotel kjerkoli na svetu, od majhnih gostišč do 5 zvezdic: https://www.tourismpartnership.org/wp-content/uploads/2017/09/HWMI-v1-0_update-13-Sep-2016.zip
- ★ Hotelska pobuda za merjenje ogljika (HCMI) je metodologija in orodje, s katerim hoteli omogočajo dosledno merjenje in poročanje o emisijah ogljika. HCMI je brezplačen in ga lahko uporablja kateri koli hotel kjerkoli na svetu, od majhnih penzionov do 5 zvezdic. Več kot 24.000 hotelov na svetu uporablja HCMI. <https://www.tourismpartnership.org/wp-content/uploads/2017/09/HCMIV3.zip>
- ★ Primer dobre prakse: https://ec.europa.eu/environment/efe/themes/industry-and-technology/award-winning-ladybird-farm-shows-how-fun-can-stay-sustainable_en

NAVDIHI za trajnostne pristope na področju razpršenih hotelov

- ★ Ali lahko urejanje turističnih namestitev v različnih objektih na določenem območju prispeva k reševanju izzivov, kot so npr. uporaba praznih stanovanj ali oživiljanje stavb kulturne dediščine?
- ★ Ali lahko centralizirane in enovito upravljane storitve povečujejo kakovost namestitev ob manjši porabi virov in sredstev?
- ★ Kateri poslovni modeli razpršenih hotelov povečujejo kakovost storitev in kakovost življenja lokalne skupnosti na območju razpršenega hotela?
- ★ Razvoj katerih storitev in inovativnih doživetij lahko spodbujajo razpršeni hoteli na določenem območju – glede na specifične lokacije?
- ★ Kako se lahko razpršeni hoteli vključujejo v koncepte pametnih mest in pametnih vasi?

TRAJNOSTNI IN KROŽNI IZZIVI ZA RAZPRŠENE HOTELE V POVEZAVI Z ZAKLJUČEVANJEM SNOVNIH KROGOV – V SODELOVANJU S PARTNERJI IZ DRUGIH PANOG IN SEKTORJEV

- ★ V čem je razpršeni hotel, ki deluje po načelih krožnega turizma, drugačen od drugih razpršenih hotelov? Kako promovira svojo drugačnost?
- ★ Ali s principi krožnega turizma naslavljamo drugačne ciljne skupin gostov kot bi jih brez krožnosti?
- ★ Kakšen poslovni model olajša vzpostavljanje principov krožnega turizma? Kako so partnerji pripravljene na drugačen poslovni model? Koliko partnerjev je vključenih in kakšne so njihove zaveze za spoštovanje krožnih načel?
- ★ Katero lokalno ponudbo lahko povezuje krožni razpršeni hotel in kakšno vlogo ima posamezna vrsta ponudb, storitev, doživetij v zaključevanju snovnih krogov na območju, kjer delujemo?
- ★ Katere oblike povezav za zaključevanje snovnih krogov so najhitreje uresničljive na določenem lokalnem območju?
- ★ Ali ustvarjamo integralni turistični produkt, ki poleg namestitev vključuje morda že dostopne oblike trajnostne mobilnosti, lokalne oskrbe s hrano, ponovne rabe predmetov, ipd?

1.4.5 NA PODROČJU ODPADKOV: ponovna (upo)raba predmetov – Centri ponovne uporabe

Delovanje po načelih krožnega gospodarstva oz. krožnega turizma v nastanitvenih in gostinskih zmogljivosti lahko so-omogočajo:

- ↻ **centralizirane eko-pralnice za ponudnike nastanitev (npr. sobodajalce),**
- ↻ **izbira opreme na način ponovne uporabe – rabljena oprema, obnovljena v centrih ponovne uporabe, ki so večinoma socialna podjetja,**
- ↻ **sistematično vzpostavljene povezave med ponudniki zelenih storitev in okolju prijaznih izdelkov,**
- ↻ **izbira novih modelov v hotelirstvu (npr. najem ustreznih ležišč namesto nakupa, nakup storitve razsvetljave namesto klasičnega nakupa svetil in žarnic)**
- ↻ **nadgrajeni modeli ločenega zbiranja odpadkov, ki nastajajo v gostinskem oz. namestitvenem obratu**

1.4.6 POMEMBNA SPODBUDA: PARTNERSTVA S SOCIALNIMI PODJETJI in PONUDNIKI ZELENIH IZDELKOV IN STORITEV

Pri snovanju rešitev za krožni turizem v Sloveniji velja upoštevati možna partnerstva z že uveljavljenimi centri ponovne uporabe:

- ★ Slovenska mreža centrov ponovne uporabe: www.cpu-reuse.com/centri-ponovne-uporabe

Temeljno načelo, povezano s principi krožnega gospodarjenja, je preprečevanje nastajanja odpadkov. Turistični ponudniki lahko sklenejo snovni krog vsaj deleža svoje opreme z zavezo, da rabljeno opremo oddajajo v centre in potrebno opremo prioritarno iščejo v centrih, ki obnovljene uporabne predmete prodajajo po t.i. zeleni ceni, hkrati pa ponujajo storitve za podaljšanje življenjske dobe

raznovrstnih predmetov. Pri tem je zelo pomembno oblikovanje, zato v ta del velja vključevati predstavnike kreativnih industrij;

Glede na vrsto turistične dejavnosti in glede na ponudbo zelenih izdelkov v lokalnem okolju, so pomembna dodana vrednost storitev v turizmu lahko partnerstva, kot npr.:

- ↻ uporaba lokalnih ekoloških pralnih sredstev bodisi v lastnih pralnicah bodisi v izbranih partnerskih pralnicah; Poleg številnih ekoloških ročnih avtopralnic je vse več tudi ponudnikov ekološkega čiščenja poslovnih prostorov;
- ↻ z uveljavljenimi lokalnimi ponudniki izdelkov, ki jih potrebujemo v turistični dejavnosti, lahko uvajamo inovativne oblike sodelovanja (še posebej če vključujemo vidik morebitnih skupinskih nakupov (npr. v primeru sobodajalcev, povezanih v razpršeni hotel)); v opremo lahko vključujemo nove zelene izdelke (npr. posebne koše za organske odpadke, ki omogočajo vsaj delno fermentacijo odpadkov že na izvoru: na mestu zbiranja);

1.4.7 DRUGE ZAZNANE PRILOŽNOSTI:

Za zaključevanje snovnih krogov ob tem prepoznavamo priložnosti za:

- ↻ vzpostavljanje lokalnih poslovnih modelov
- ↻ promocijo krožnega turizma
- ↻ nadgrajevanje Zelene sheme slovenskega turizma in drugih certifikacijskih sistemov
- ↻ mednarodna strokovna sodelovanja na področju turizma
- ↻ okrepljeno vključevanje turizma v razvoj digitalne družbe

Vzpostavljanje lokalnih poslovnih modelov

Povečevanje kroženja vrednosti v destinaciji z uvajanjem novih poslovnih modelov, zelenih lokalnih kartic ali lokalnih valut (eventualno tudi v digitalni različici)

NEKATERI PRIMERI oz. zgledi, ki jih je v sodelovanju z drugimi deležniki mogoče vključevati v morebitne nove projekte krožnega turizma:

- ★ Mercato Metropolitano (MM), ki smo ga obiskali z deležniki projekta **CircE v Londonu** je prvi trajnostni in vključujoči skupnostni trg. MM je gibanje, ki spodbuja obrtnike, pomaga malim proizvajalcem pri rasti in tako ustvarja nov poslovni model, ki se nanaša na trajnost, tradicionalne vrednote, dober okus in zdravje. MM je skupnost, umetnost, zabava, glasba in izobraževanje, je prehrambno vozlišče s privlačnostjo kmečke tržnice in pozitivnim družbenim učinkom <https://www.mercatometropolitano.com/>.
- ★ Islandija je uvedla novo shemo za zmanjšanje količine plastičnih odpadkov, ki jih turisti proizvedejo na otoku, s tem, da je ponudila luksuzno blagovno znamko vodovodne vode. Blagovna znamka Kranavatn, ki pomeni „voda iz pipe“, je na Islandskem letališču, kot tudi v barih, restavracijah in hotelih, na voljo kot nova luksuzna pijača za spodbujanje odgovornega turizma brez plastike. <https://www.euronews.com/living/2019/06/07/iceland-gives-tap-water-luxury-branding-in-plastic-free-tourism-push>
- ★ Zadržna izmenjava dobrin brez denarja – za fizične in pravne osebe: Center obilja Koper – valuta vajb (tudi v digitalizirani obliki) <http://www.eksperiment-obilja.org/268lani.html>; <https://www.primorske.si/primorska/istra/v-center-obilja-kar-brez-denarja>
- ★ Primeri preteklih projektov: pilotne uporabe lokalne menjalne valute: Trbovlje (<https://www.zon.si/se-lahko-placate-s-trboveljsko-lipo/>), Ilirska Bistrica

(<https://www.delo.si/novice/slovenija/s-ficniki-k-mesarju-ali-na-kozarec-v-gostilno.html>), Kidričevo (<http://spodnjepodravje.si/kidricevo-z-lokalno-valuto-sterthal/>)

- ★ Primeri skupnostne menjalne ekonomije: Knjižnica reči - <https://www.knjiznicareci.si/>; Zasavski menjalni sistem LETS Zasavje - <http://lets-zasavje.blogspot.com/>;
- ★ Uporaba žetonov in podobnih sredstev za plačilo na prireditvah
- ★ Lokalne kartice zelenih izbir, ugodnosti, mobilnosti

NAVDIHI za vzpostavljanje in vključevanje lokalnih modelov valut, plačil, menjav v krožni turizem

- ★ Ali lahko z lokalnim plačilnim sistemom spodbujamo turistove izbire v krogu med seboj povezanih ponudb?
- ★ Ali lahko uporabnika s pomočjo lokalnega menjalnega sistema nagrajujemo za njegov prispevek h krožnemu turizmu? (npr. za uporabo lastnih brisač, za odgovorno ločevanje odpadkov, za izbiro trajnostnih mobilnostnih dostopov ipd.)
- ★ Ilustrativni primer: digitalni račun gosta (mobilna aplikacija) z določenim prednaloženim zneskom njegovih sredstev za porabo pri povezanih ponudnikih, ki ga bogatijo vrednosti za odgovorno ravnanje)

1.4.8 Komuniciranje zavestne izbire krožnega turizma

- ↻ **SKUPNI CIRCE UKREP: OZAVEŠČANJE IN KREPITEV KAPACITET**
- ↻ **Omogočanje izbire slehernega, za turista pomembnega ključnega elementa z upoštevanjem krožnih načel in s sledljivostjo;**
- ↻ **Vključevanje turistov in ponudnikov v zavestno izbiro odgovornih ravnanj – tudi s podpisi etičnih kodeksov in zavez**
- ↻ **Promocija odgovornih krožnih ravnanj v turizmu**

NEKATERI PRIMERI, ki jih je v sodelovanju z drugimi deležniki mogoče proučevati kot zglede pristopov za spodbujanje etičnih, trajnostnih, krožnih izbir tako ponudnikov kot gostov – npr. za deklarativno, personalizirano, vnaprejšnjo zavezo k spoštovanju krožnih načel na lokaciji krožnega turizma:

- ★ Etični kodeks v turizmu (The Global Code of Ethics for Tourism) - priporočila za odgovoren in trajnosten razvoj svetovnega turizma, ki so ga sprejeli člani Svetovne turistične organizacije (World Tourism Organization); www.turisticna-zveza.si/Misel/7/Eticni.doc
- ★ Pravila obnašanja v naravnih parkih (Primeri: Triglavski narodni park - <https://www.tnp.si/sl/obiscite/o-parku/bonton/>; Krajinski park Sečoveljske soline - <http://www.kpss.si/obiskovanje/pravila-obnasanja>)
- ★ Poziv k odgovornemu obnašanju turistov pri obisku Islandije (Icelandic pledge), <https://www.inspiredbyiceland.com/icelandicpledge>

NAVDIHI za zaveze ponudnikov in gostov

- ★ V kaj verjamemo ponudniki, ki prisegamo na krožni turizem? K čemu spodbujamo goste, ki izbirajo naše produkte? Ali lahko skupno veljavne vrednote, priporočila za ravnanje oblikujemo kot krožno zavezo odgovornega turizma?

- ★ S čim dokazujemo sledljivost vsega, kar vstopa v naš snovni krog? Kako lahko obiskovalec sledi našemu snovnemu krogu?
- ★ Ali lahko te zaveze delujejo npr. kot spominek in kot sredstvo širjenja krožnih načel v turizmu?
- ★ Ali je lahko sledljivo uresničevanje zavez – npr. z enostavno digitalno aplikacijo, ki ob določenem deležu izpolnitve zavez ponudnike in goste nagrajuje za njihovo odgovorno ravnanje?

1.4.9 Nadgrajevanje zelene sheme in drugih certifikacijskih sistemov

Dopolnjevanje Zelene sheme slovenskega turizma in eventualno drugih trajnostnih certifikacij v slovenskem in mednarodnem turizmu z vključevanjem kriterijev krožnega turizma

Digitalna nadgradnja zelene sheme z vključevanjem indikatorjev krožnega gospodarstva in s poudarkom na ravnanju z viri

Upravljalci nacionalnega programa Slovenia Green Destination (Slovenska turistična organizacija, Konzorcij Slovenia Green in partnerski zavod Tovarna trajnostnega turizma GoodPlace) naj ob digitalnem nadgrajevanju Zelene sheme slovenskega turizma omogoči destinacijam, ki se odločajo za certificiranje svojih trajnostnih turističnih praks, ocenjevanje in izboljšave tudi z načeli krožnega gospodarstva. Z javnimi in dostopnimi podatki delno predizpolnjeni vprašalniki naj že vključujejo vsebine krožnega turizma in na voljo prek ustreznega digitalnega orodja.

1.4.9.1 OZADJE:

Zelena shema je program, ki združuje vsa nacionalna prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji.

Za pridobitev znaka SLOVENIA GREEN DESTINATION destinacije sledijo enajstim korakom (imenovanje zelenega koordinatorja, oblikovanje zelene ekipe, povečanje ozaveščenosti, podpis zelene politike, anketiranje, zbiranje podatkov, oddaja poročila in zahtevka za presojo, priprava akcijskega načrta ukrepov, opredelitev lokalnega značaja in USP, oddaja zahtevka za terenski obisk, uresničevanje ukrepov in po treh letih ponovna presoja), ki se ocenjujejo na lestvici od 1-10. Med prejemniki tega znaka je v začetku leta 2019 že okoli 50 občin oz. destinacij.

Za pridobitev znaka SLOVENIA GREEN ACCOMMODATION ali SLOVENIA GREEN TRAVEL AGENCY mora ponudnik ob vstopu v Zeleno shemo slovenskega turizma predložiti dokazilo o imetju enega izmed šestih mednarodno uveljavljenih znakov, ki jih priznava Zelena shema slovenskega turizma. Za pridobitev znaka SLOVENIA GREEN PARK mora park predložiti dokazilo o imetju enega izmed dveh, s strani sheme verificiranih znakov. V začetku leta 2019 je v shemi 25 ponudnikov namestitev, 4 parki in 2 agenciji.

Z Zeleno shemo slovenskega turizma in podeljenimi znaki ter z načrtnim komuniciranjem Slovenije kot zelene destinacije in prejemnice tudi več uglednih mednarodnih priznanj za trajnostni turizem (npr. World's Top 10 Sustainable Destinations, ITB Berlin 2018; National Geographic Society organization award for sustainable development of tourism, ITB Berlin 2017 - National Geographic World –Legacy, idr.) je Slovenija že dosegla svojo zeleno prepoznavnost. Že leta 2016 je bila the 5th greenest country in the world according to the Environmental Performance Index (EPI) and the world's first green country according to the Global Green Destinations. Tri leta kasneje lahko vključevanje meril krožnega gospodarstva odgovorni in trajnostni turizem Slovenije usmeri na naslednjo raven – na vzpostavljanje in promoviranje krožnega turizma.

Po sedaj veljavnem sistemu Zelene sheme slovenskega turizma pridobivanje podatkov v začetnih fazah ocenjevanja terja precej kadrovskih virov destinacij (v večini primerov občin). S pomočjo digitalnih orodij je dostop do podatkov lahko bistveno olajšan. Ker ima po Zakonu o dostopu do

informacij javnega značaja (ZDIJZ) lahko vsak prost dostop in pravico do uporabe informacij javnega značaja, s katerimi razpolagajo občine, državni in drugi organi, ni večjih ovir za to, da bi destinacije prek tehnološko naprednega in uporabniku prijaznega digitalnega orodja te podatke že imele zbrane v predizpolnjenih vprašalnikih. Na ta način bi olajšali vstopanje v Zeleno shemo, doseganje cilja 100% zelene Slovenije ter hkrati – ob ustreznem vključevanju mehanizmov krožnega gospodarstva – že spodbujali k npr. zaključevanju snovnih krogov na destinacijah.

V digitalizacijo in nove tehnologije, kar je horizontalno prepoznavna sektorska prioriteta, je usmerjen tudi projekt Turizem 4.0, največji raziskovalni projekt na področju turizma. Njegovo poslanstvo je odkrivanje inovacijskega potenciala v turističnem sektorju ter ustvarjanje takšnega formata dinamičnega in sodelovalnega ekosistema, v katerem je središče turizma lokalna skupnost. V povezavi s tem so že prepoznane tudi potrebe po učinkovitejši rabi snovnih in nesnovnih virov. Ta del je lahko vključen v digitalno orodje, sicer s pomočjo zajema najrazličnejših baz podatkov zavzema monitoring in pomoč pri načrtovanju za celotna lokalna področja in se že razvija.

Digitalna nadgradnja Zelene sheme slovenskega turizma z vključevanjem načel krožnega gospodarstva bi spodbujala kreativnost in učinkovitost kadrovskih virov, izboljšala uporabo podatkov in prispevala k udejanjanju ciljev Strategije trajnostnega razvoja slovenskega turizma 2017-2021. Med najpomembnejšimi cilji te strategije so nova 5-zvezdnična butična doživetja. Z odličnostjo turistične ponudbe, ki vključuje tudi merila zaključevanja snovnih krogov v turizmu, tem doživetjem zagotovo dodajamo vrednost.

Z vpeljevanjem načel krožnega gospodarstva in s promocijo krožnega turizma na ravni Zelene sheme je lahko Slovenija zgled za spodbujanje in nagrajevanje dodatne zaveze tako destinacij kot ponudnikov namestitvev, da skrbijo za zaključen snovni krog svoje ponudbe. Z vpeljavo načel krožnega gospodarjenja v trajnostni turizem tudi na ravni certifikacijskih postopkov spodbujamo nove produkte odgovornega turizma oz. turističnih doživetij za iskalce odgovornejših turističnih praks.

Njihovo prepoznavanje odgovornih turističnih praks je olajšano tudi z označevanjem destinacij in namestitvev.

Ena od usmeritev v Strategiji trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021 je povezana tudi z dopolnitvami sistemov kategorizacije (že izvedena uvedba sistema Hotelstars, formalno priznanje glampinga in drugih inovativnih oblik bivanja v naravi kot vrste nastanitvev). Ob spodbujanju INOVATIVNIH oblik povezovanja v projektih krožnega turizma lahko podredna, dodatna ali samostojna oznaka namestitve, ki označuje zaveze k vzpostavljanju KROŽNEGA TURIZMA, v posameznih primerih novosti, ki jih kategorizacije še ne vključujejo, nadomešča, dopolnjuje ali razširja kategorizacijsko umeščanje namestitve in olajša izbiro turistom, ki iščejo odgovorne oblike turistične ponudbe.

1.4.9.2 NARAVA UKREPA:

Razdelava kriterijev je v domeni upravljalcev Zelene sheme slovenskega turizma, za začetek pa so lahko kriteriji za dodatno, podredno ali samostojno priznanje izrazito povezani z razdelavo kriterijev, vključenih v merilo javnih razpisov Potencial za krožni turizem (predlagan UKREP 1) oz. lahko temelji na pismih o nameri sodelovanja z lokalnimi kompatibilnimi ponudniki, ki zaključujejo določene snovne kroge ter na obdobjem preverjanju uresničenih sodelovanj.

Primeri sodelovanj lahko vključujejo že razvijajoče se prakse, skladne z načeli krožnega turizma (npr. zero waste namestitve, zero waste prireditve (oboje spodbuja in upravlja nevladna organizacija Ekologi brez meja oz. mreža Zero Waste Slovenija, članica Zero Waste Europe), kratke oz. zelene dobavne verige, sodelovanje v zelenem javnem naročanju, primeri trajnostne mobilnosti ipd.) ali

lastne pristope k sodelovanju med partnerji na lokalnem območju, ki zaokrožajo snovne kroge (npr. sodelovanje s Centri ponovne uporabe pri menjavah opreme v namestitvenih zmogljivostih, lokalna hrana in lastna ali povratna skrb za organske odpadke, povezovanje z lokalnimi ponudniki storitev na osnovi pametnih tehnoloških rešitev) ipd.

Znak krožnega turizma prispeva k ozaveščanju ponudnikov o odgovornosti za lastne snovne kroge, v oblikovanje turistične ponudbe vključuje deležnike iz različnih panog, turistom omogoča odgovorno izbiro.

Začetni kriterij za pridobitev dokazila o prizadevanjih za krožni turizem lahko temelji npr. na standardiziranem pismu o nameri sodelovanja na področjih mobilnosti, odpadkov, prehrane, doživetij in drugih elementov v zamejenem regionalnem okolju ter obdobjem preverjanju o izpolnjevanju namer.

Del vzpostavljanja krožnega turizma so lahko tudi druga digitalna orodja oz. pametne tehnološke rešitve, ki npr. skrajšajo pogostost odvoza odpadkov ali menjav tekstila v namestitvah, olajšajo izbiro trajnostnih oblik mobilnosti in podobno ter poenostavijo sodelovanje med uporabniki – partnerji pri vzpostavljanju zaključenih snovnih krogov. Na ta način prispevajo k učinkovitejšemu ravnanju z viri.

Kot naslednji korak bi lahko vključili nadgradnjo znaka ali posebno »krožno zavezo« v shemo slovenskega turizma, kar bi podkrepila promocija, ki prispeva k dodatnemu ozaveščanju ponudnikov.

Prejemniki znaka oz. podpisniki zaveze za krožni turizem zaradi lastnega zgleda najlažje širijo tudi na svoje goste – s priporočili za odgovorno ravnanje na lokaciji, z omogočanjem podpisa zaveze za odgovorno ravnanje v času obiska, z nagrajevanjem določenih ravnanj v morebitni digitalni aplikaciji (npr. pridobivanje zelenih žetonov oz. določene vrednosti nove lokalne digitalne valute ipd.).

1.4.9.3 VKLJUČENOST DELEŽNIKOV:

Ključni akter predlagane spremembe v Sloveniji sta SLOVENSKA TURISTIČNA ORGANIZACIJA kot upravljalec Zelene sheme slovenskega turizma in KONZORCIJ SLOVENIA GREEN, v katerem imajo pravico do članstva vse destinacije in ponudniki z znakom Slovenia Green. Člani konzorcija so zatorej tudi vse OBČINE/destinacije, ki so doslej že prejele znak Zelene sheme slovenskega turizma.

Vpeljava promocijskega znaka za krožni turizem ponuja tudi možnost, da sčasoma predlagano razpisno merilo Potencial za krožni turizem (ukrep 1) nadomesti ta znak krožnega zelenega turizma.

V sklopu raziskovalnega projekta Turizem 4.0, ki v Sloveniji orje ledino na področju turizma, prvič v zgodovini Slovenije turistična panoga dobiva svojo vlogo tudi na raziskovalno-razvojni ravni. V projektu so združili moči Fakulteta za turistične študije – Turistica, Univerza na Primorskem, Fakulteta za računalništvo in informatiko, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za turizem, Univerza v Mariboru in raziskovalna skupina podjetja Arctur d.o.o., ki konzorcij tudi vodi. Skupnost občin Slovenije, ki v razpisu ni mogla sodelovati kot polnopravni član, je v vlogi pridruženega člana. Iskanje novega formata dinamičnega in sodelovalnega ekosistema, v katerem turizem postavlja v središče lokalno skupnost in sobiva v interakciji s turisti, turističnimi ponudniki in državo, zahteva in udejanja vključenost najrazličnejših deležnikov.

V sklopu projekta ravno poteka raziskava v kateri bodo popisane potrebe in izzivi vseh prej omenjenih deležnikov in izdelani predlogi kako naj tak ekosistem zaživi. Osrednji cilj projekta je razvoj platforme Turizem 4.0 kot nove oblike dinamičnega sistema sodelovanja med vsemi deležniki v turizmu, ki s podporo tehnologij Industrije 4.0 pospešuje in sistematizira nastanek nove generacije turističnih aplikacij, storitev in procesov, ki temeljijo na resničnih potrebah in željah turistov.

1.4.9.4 ČASOVNI OKVIR

2 leti

1.4.9.5 PREDVIDENI STROŠKI

razvojni stroški trenutnega projekta že zagotovljeni (1.633.940,00 implementacijske se še ne da oceniti)

1.4.9.6 PREDVIDENI VIRI FINANCIRANJA

(ESRR - Javni razpis »Spodbujanje izvajanja raziskovalno-razvojnih projektov (TRL 3-6) « in SRIP- poišči vir)

1.4.9.7 MERILO USPEŠNOSTI – ŽELENI CILJ

Ukrep bo uspešen, če bomo v roku 2 let imeli digitalizirano orodje za spremljanje stanja z vključenimi indikatorji, ki odražajo načela krožnega gospodarstva.

NEKATERI PRIMERI certificiranja trajnostih turističnih praks:

- ★ Zelena shema slovenskega turizma
Nacionalni program in certifikacijska shema s krovno znamko SLOVENIA GREEN združuje prizadevanja za trajnostni razvoj turizma v Sloveniji, destinacijam in ponudnikom pa zagotavlja orodja za ocenjevanje in izboljšave trajnostnega delovanja.
<https://www.slovenia.info/en/business/green-scheme-of-slovenian-tourism>
- ★ Okoljski in trajnostni znaki (vsaj en znak je predpogoj za vstop ponudnika namestitev v Zeleno shemo) http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/turizem/okoljski_znaki/
- ★ Eco marjetica - Znak EU za okolje za turistične nastanitve, namenjen vsem vrstam ponudnikov nastanitve; Prejmejo ga podjetja, ki ravnajo bolj okolju prijazno kot povprečje evropskih ponudnikov. http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm
- ★ EMAS – shema ravnanja z okoljem in okoljskega presojanja
http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm
- ★ TraveLife / Green Globe - shema za trajnostno upravljanje, ki temelji na merilih za trajnostno poslovanje turističnih podjetij
https://www.travelife.info/index_new.php?menu=certification&lang=en
- ★ Bio hotels – veriga hotelov, ki izpolnjujejo visoka merila pri trajnostni ekonomiji, organsko pridelani hrani, vključevanju lokalnih ponudnikov, okolju prijazni energiji, odgovornem ravnanju z odpadki in merjenju ogljičnega odtisa; <https://www.biohotels.info/en/>
- ★ Zeleni ključ - standard odličnosti na področju okoljske odgovornosti in trajnostnega delovanja v turistični industriji. <https://www.zelenikljuc.si/>; <https://www.greenkey.global/>
- ★ Ecocamping – sistem okoljskega menedžmenta za kampe <https://ecocamping.de/>
- ★ World of glamping green – znak za trajnostno poslovanje glampingov,
<http://www.worldofglamping.com/>

NAVDIHI za dokazovanje delovanja po načelih krožnega turizma v povezavi z obstoječimi shemami in znaki

- ★ Ali lahko vključenost v zeleno shemo oz. določeni pridobljeni mednarodno veljavni okoljski znak dopolnimo z zavezami oz. dokazili, ki so v okviru uveljavljenih označevanj nadstandardni?

- ★ Ali lahko Zelena shema slovenskega turizma uvaja dodatni – podredni ali samostojni – znak za krožni turizem?

1.5 Ovire

Formalno-pravne podlage v Sloveniji, ki se tudi deklarativno opredeljuje za trajnostni turizem in krožno gospodarstvo, omogočajo razvoj rešitve za krožni turizem. Pri njihovih uresničitvah pa je pomembno upoštevati tiste regulativne, gospodarske, socialne in druge vidike, ki bi jih deležniki prepoznali kot ovire. Na osnovi raziskav o glavnih ovirah pri razvoju krožnega gospodarstva, ki so jih izvedli partnerji v ustreznih sektorjih različnih regij EU, v skupnem poročilu prepoznavamo glavne ovire:

- ★ Ekonomsko-finančni vidiki.
- ★ Regulatorne napake - zakonodaja in vladna podpora.
- ★ Družbeni dejavniki - družbeno sprejemanje in odnosi.
- ★ Tržne nepopolnosti - vidiki, ki jih trenutni trg ni mogel urediti.
- ★ Poslovna struktura - organizacija podjetij in vprašanja upravljanja.
- ★ Tehnologija - dostop do tehnologije in potrebe po novih veščinah.

1.5.1 Ovire po sektorjih, s katerimi se ukvarjajo partnerji projekta CircE

TURIZEM konkurenca s poslovanjem kot običajno,

- ★ neustrezni pravni okviri,
- ★ kultura upravljanja in vodenja oz. odnos do zelenih poslovnih in miselnih okvirov na upravljaljskih in operativnih ravneh
- ★ neupoštevanje zunanjih učinkov oz. premajhna internalizacija zunanjih učinkov
- ★ dodatni transakcijski stroški
- ★ otežen dostop do ustrezne zelene tehnologije
- ★ pomanjkanje spretnosti in znanja

PREHRANA nezadostne lokalne količine izdelkov za ponudbo (zelenjava, sadje)

- ★ nepripravljenost za skupne ponudbe
- ★ zahtevane količine niso znane v naprej
- ★ javna naročila (najnižja cena kot kriterij, pomembnejši od krožno-gospodarskih načel)
- ★ odnos strank

ODPADKI

- ★ nerazvit trg sekundarnih surovin
- ★ pomanjkljive opredelitve sekundarnih surovin

GRAJENO OKOLJE nezadostno vključevanje odgovornih KG v dobavni verigi

- ★ poslovni odnos do zelenih poslovnih in miselnih okvirov na upravljaljski in operativni ravni
- ★ vrednote in odnos strank
- ★ pomanjkanje / nizki dobiček
- ★ javna naročila (najnižja cena kot kriterij, pomembnejši od krožno-gospodarskih načel)

1.5.2 Izpostavljena ovira: javna naročila

Med ključnimi ovirami, ki jih zaznavamo partnerji, so javna naročila. Na tem področju potrebujemo sistemske spremembe, ki bodo spodbujale:

- ★ Usposobljenost predstavnikov javnih naročnikov (ključni akter v Sloveniji: Ministrstvo za javno upravo)
- ★ Povečevanje proračunov za prehrano v šolah in vrtcih (ključni akter v Sloveniji: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport)
- ★ Podpora in spodbude ekološkim kmetom, še posebej manjšim razpršenim kmetijam (ključni akter v Sloveniji: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano)
- ★ Vzpostavljanje podpornega okolja za javne naročnike, politične podpore na državni ravni

V pričujočem akcijskem načrtu se osredotočamo na sektor turizma, ki pa se pri soočanju z ovirami logično povezuje tudi z ostalimi sektorji, zato posebej opozarjamo tudi na znane ovire pri delovanju teh naročil.

Zeleno javno naročanje je v Sloveniji predpisano, a v praksi ne zaživi celostno in ne vključuje v zadostni meri mehanizmov, ki bi sledili principu krožnega gospodarstva. Podrobnejši pregled povezav med javnimi naročili in krožnim gospodarstvom je v prilogi k načrtu (Priloga: Krožno gospodarstvo skozi vidik javnega naročanja in razpršenega hotela), tukaj pa povzemamo predlagane načine implementiranja v praksi:

- ↻ **Ministrstvo za javno upravo, Direktorat za javno naročanje ali druga organizacija naj pripravi smernice za nabavo rabljenega blaga po postopkih javnega naročanja.**
- ↻ **Pripravijo se metodologije za izračun ocene stroškov iz naslova zunanjih vplivov v prvi vrsti za nabavo živil in pijač, ki so skladne z zahtevami zakonodaje s področja javnega naročanja.**
- ↻ **Vzpostavitev platforme/svetovalnice za javne naročnike z možnostjo strukturirane predstavitve ponudbe na posameznem trgu.**
- ↻ **Intenzivnejša promocija združništva ter nudenje podpore pri ustanavljanju zadrug tako s strani države, kot tudi lokalnih skupnosti, predvsem na področjih, ki pripomorejo k krožnemu gospodarstvu.**
- ↻ **Pripravijo se smernice z opredelitvijo pravnih in organizacijskih možnosti nastopanja lokalnih skupnosti v vlogi promotorjev razpršenih hotelov, možnostjo ponudbe kapacitet v javni lasti ter zagotavljanja pogojev za razvoj dejavnosti, ki sledijo trajnostnim načelom.**

Izpostavljen izziv: javni razpisi

Pri obravnavi priložnosti in ovir za turizem posebno pozornost posvečamo javnim razpisom za naložbe v turizem in še posebej v integralne turistične produkte, ki so jedro krožnega turizma. Povezanost ravni gospodarstva, upravljanja in kulture je temelj za med seboj smiselno povezane programe in ponudbe, ki ob upoštevanju načel krožnega gospodarstva vzpostavljajo zaključene snovne kroge in krožno povezanost ustreznih storitev.

Najpomembnejši akter razpisov za naložbe v turizem je v Sloveniji Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo.

2 PREGLED POLITIK

Uresničljivost navedenih priložnosti presojamo z vidika politik ter ovir, ki jih zaznavamo v Sloveniji. Na osnovi pregleda priložnosti, politik in ovir oblikujemo priporočila oz. predlog akcijskih ukrepov po različnih ravneh.

Po državah EU in v Sloveniji je krožno gospodarstvo med razvojnimi prioritetami. Povezujemo ga s cilji trajnostnega razvoja in upoštevamo v ključnih nacionalnih dokumentih kot sta Vizija Slovenije 2050 in Strategija razvoja Slovenije 2030. Slovenija je tudi članica programa CE100 Ellen MacArthur.

Usmerjenost v krožno gospodarstvo je vpeta v delovanje različnih partnerstev, še posebej strateških razvojno-inovacijska partnerstev, vzpostavljenih na osnovi Strategije pametne specializacije S4.

Z vidika krožnega turizma so posebej pomembne usmeritve in politike, ki jih določajo:

- ★ Operativni program za izvajanje kohezijske politike v programskem obdobju 2014 -2020
- ★ Strategija pametne specializacije
- ★ Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021
- ★ Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije

Poleg nacionalne ravni so za uvajanje krožnega turizma pomembne strateške opredelitve na nivoju regijskih destinacijskih organizacij, ki na področju turističnega delovanja povezujejo več občin, ter na nivoju občin, ki sprejemajo strategije razvoja turizma na svojem območju in s svojimi politikami neposredno vplivajo na uresničevanje ciljev na področju turizma.

Pri proučevanju konteksta veljavnih politik ter pri oblikovanju priporočil (akcij) sledimo načelu t.i. krožnega trikotnika, ki povezuje tri neločljive elemente – krožno gospodarstvo (modeli poslovanja), krožno spremembo (vladne politike) in krožno kulturo (državljeni), kot ga opredeljuje Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo.

Poleg Partnerskega sporazuma med Slovenijo in Evropsko komisijo 2014-2020 sta ključna dokumenta za izvajanje evropske kohezijske politike v Sloveniji

- ★ Operativni program za izvajanje kohezijske politike v programskem obdobju 2014 - 2020 s spremembami (v nad. OP) in
- ★ Strategija pametne specializacije.

2.1.1 Operativni program 2014-2020 (OP)

S projektom CircE želimo v Skupnosti občin Slovenije SOS primarno vplivati na ukrepe v tistih prednostnih oseh OP, ki

- ★ so namenjen krepiti raziskav, razvoja in inovacij (prednostna os 1)
- ★ povečujejo konkurenčnost malih in srednje velikih podjetij (prednostna os 3)
- ★ razvijajo posebne programe usposabljanj za zagotavljanje specifičnih znanj na področju OVE, energetske sanacije, lokalne samooskrbe s hrano, varstva narave in biotske raznovrstnosti (prednostna os 8)
- ★ spodbujajo socialno vključevanje (prednostna os 9),

V okviru prednostnih osi so predvideni tematski cilji in prednostne naložbe, ki med drugim vključujejo za razvoj krožnega turizma oz. prej navedenih priložnosti pomembna področja naložb, kot so:

- ★ Spodbujanje naložb podjetij v raziskave in inovacije ter vzpostavljanje povezav in sinergij med podjetji, centri za raziskave in razvoj ter visokošolskim izobraževalnim sektorjem, zlasti s spodbujanjem naložb na področju razvoja izdelkov in storitev, prenosa tehnologij, socialnih in ekoloških inovacij, aplikacij javnih storitev, spodbujanjem povpraševanja, mreženja, grozdov in odprtih inovacij prek pametne specializacije ter podpiranjem tehnoloških in uporabnih raziskav, pilotnih linij, ukrepov za zgodnje ovrednotenje izdelkov, naprednih proizvodnih zmogljivosti in prve proizvodnje, zlasti na področju ključnih spodbujevalnih tehnologij ter razširjanja tehnologij za splošno rabo;
- ★ Spodbujanje podjetništva, zlasti z enostavnejšim izkoriščanjem novih idej v gospodarstvu in pospeševanjem ustanavljanja novih podjetij, tudi prek podjetniških inkubatorjev
- ★ Razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za mala in srednja podjetja, zlasti v zvezi z internacionalizacijo
- ★ Spodbujanje nizkoogljičnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi
- ★ Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah ter s tem povezano izboljšanje regionalne mobilnosti s povezovanjem sekundarnih in terciarnih prometnih vozlišč;
- ★ Spodbujanje socialnega podjetništva in poklicnega vključevanja v socialna podjetja ter socialnega in solidarnega gospodarstva, da bi vsem olajšali dostop do zaposlitve

Med posebnimi cilji prednostne osi 1: Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnosti in ozelenitev gospodarstva so med drugim pomembne

- ★ naložbe v NETEHOLOŠKE INOVACIJE in v trajnejše elemente doseganja vrednosti, med katerimi so tudi procesne in organizacijske inovacije, družbene inovacije, povezovanje podjetij in kulturnih in kreativnih industrij, inovacije v zvezi z novimi poslovnimi modeli;
- ★ EKO INOVACIJE, katerih cilj je znaten in viden napredek v smeri trajnostnega razvoja, z zmanjševanjem vplivov na okolje ali k učinkovitejši in odgovornejši rabi virov; podpora naj bi spodbujala razvoj novih materialov na osnovi obnovljivih in naravnih virov, razvoj okolju prijaznih izdelkov, storitev, procesov in poslovnih modelov;
- ★ PILOTNE LINIJE, zgodnje validacije, napredne proizvodnje zmogljivosti in začetno proizvodnjo na področju ključnih omogočitvenih tehnologij, ki med drugim vključujejo nove integrirane e-storitve in storitvene platforme, digitalizacija, projekti, ki bodo prispevali k viziji Slovenije, da se v Evropi pozicionira kot zelena referenčna država. Sem so vključeni tudi pilotni in demonstracijski projekti, projekti za gradnjo kompetenc in prenosa znanja.

Med cilji prednostne osi 3: razvoj in izvajanje novih poslovnih modelov za mala in srednja podjetja, je med drugim posebej izpostavljen

- ★ RAZVOJ NOVIH IN INOVATIVNIH TURISTIČNIH PRODUKTOV IN STORITEV (vključno s kulturnim turizmom), povečanje njihove kakovosti ter razvoj turističnih destinacij

V okviru prednostne osi 8: spodbujanje zaposlovanja, je del sredstev namenjen tematskemu cilju

- ★ PREHOD V NIZKOGLJIČNO DRUŽBO – TUDI Z USTVARJANJEM ZELENIH DELOVNIH MEST in dvigom kompetenc glede pomena nizkoogljične družbe in učinkovite rabe energije ter podnebnih sprememb.

V okviru prednostne osi 9: spodbujanje socialnega vključevanja, so pomembne prednostne naložbe, namenjene vlaganjem v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost. V tem okvirju je tudi z vidika krožnega turizma ter nekaterih navedenih priložnosti pomembno tudi

- ★ SPODBUJANJE SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA oz. povečevanje obsega dejavnosti in zaposlitev v sektorju socialnega podjetništva

Operativni program vključuje horizontalna načela izbore projektov, med katerimi so z vidika razvoja krožnega turizma pomembna

- ★ NAČELA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA, usmerjena v ohranjanje ekosistemov in njihovih storitev ter prek tega povečevanje odpornosti družbe proti okoljskim stresom (vlaganja v ohranjanje biotske raznovrstnosti, krepitev nosilcev trajnostnega razvoja in upravljanja (naravna in kulturna dediščina) ipd. Med najpomembnejšimi tovrstnimi načeli je načelo »onesnaževalec plača«.
- ★ SPODBUJANJE TRAJNOSTNE POTROŠNJE IN PROIZVODNJE, ki je povezano z internalizacijo zunanjih stroškov in s tem povezani ukrepi kot so npr. odprava okolju škodljivih subvencij, razvoj finančnih instrumentov, zelena davčna reforma ipd.
- ★ Pomembno vlogo ima IZRABA INSTRUMENTOV, KI JIH JAVNI SEKTOR LAHKO UPORABI KOT VZVOD ZA SPODBUJANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA, med katerimi so tudi:
 - zeleno in inovativno javno naročanje; V Sloveniji od 2011 velja Uredba o zelenem javnem naročanju, obvezna za vse javne naročnike za 11 skupin storitev in izdelkov;
 - možnost znižanja taks za organizacije, ki uvajajo EU znak za okolje in sistem EMAS ter subvencij na nekaterih področjih za njuno pridobivanje, s čimer spodbujamo okoljsko odgovornost podjetij in razvoj zelenih izdelkov in storitev.

Merila za izbor operacij v okviru OP

V spremembi Meril za izbor operacij v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike za obdobje 2014-2020, ki so bila sprejeta maja 2018, je pomembna izpostavitve varstva in obnove biotske raznovrstnosti in tal ter spodbujanje ekosistemskih storitev. Med drugim poudarja razvoj visokokakovostne in za obiskovalce privlačne interpretacije pomena uspešnega ohranjanja biotske raznovrstnosti ter – v povezavi z območji Natura 2000 - podpora ukrepov za usmerjanje obiska na manj občutljiva območja. Zagotovitev kakovostne interpretacije vključuje zgledno urejene naravovarstvene površine, ki po potrebi vključuje tudi investicije v javno infrastrukturo za obisk, prednostno z obnovo obstoječih objektov in manjšimi gradbenimi projekti (npr. opazovališča, utrjene poti, informacije točke), s poudarkom na izobraževanju in ozaveščanju o ohranjanju narave, kulturne dediščine in krajine brez negativnih vplivov na doseganje naravovarstvenih ciljev ob zagotavljanju pogojev za trajnostno mobilnost obiskovalcev. Upravičenci prednostne naložbe so obiskovalci ohranjene narave in kulturne dediščine, lokalne skupnosti in deležniki v turizmu ter nanj vezanih dejavnostih (npr. lokalne pridelave hrane), lokalno prebivalstvo.

2.1.2 Strategija pametne specializacije (SPS)

Pomen koncepta krožnega gospodarstva Vlade Republike Slovenije izraža tudi s Strategijo pametne specializacije. SPS je Krožno gospodarstvo je eno od prioritetenih področij za razvojna vlaganja tja, kjer ima Slovenija kritično maso znanja, kapacitet in kompetenc in na katerih ima inovacijski potencial za pozicioniranje na globalnih trgih ter s tem za krepitev svoje prepoznavnosti. SPS predstavlja izvedbeni dokument že sprejetih strateških dokumentov. Strategija v okviru prednostnega področja »naravni in tradicionalni viri za prihodnost« med drugim kot cilj izpostavlja razvoj novih poslovnih modelov za prehod v krožno gospodarstvo.

Akcijski načrti strateških razvojno inovacijskih partnerstev (SRIP)

Strategija pametne specializacije vzpostavlja Strateška razvojno inovacijska partnerstva (SRIP) in aktivno vodi celovito sistemsko krožno preobrazbo Slovenije v sodelovanju z Evropo. Med 9 vzpostavljenimi partnerstvi, ki imajo vsaka zase opredeljene prioritete in sprejete akcijske načrte, so za vzpostavljanje krožnega turizma posebej pomembna:

- ★ SRIP Mreža za prehod v krožno gospodarstvo,
- ★ SRIP Trajnostna pridelava hrane, in
- ★ SRIP Trajnostni turizem, ki v svojem akcijskem načrtu izpostavlja fokusna področja in njihovo povezovanje za trženje zahtevnejših, celovitih in integriranih proizvodov in storitev, pri tem pa posebno pozornost med drugim namenja tehnološkim rešitvam za trajnostno rabo virov v nastanitvenih zmogljivostih v povezavi z aktivnostmi na področju pametnih zgradb ter drugim področjem trajnostne rabe virov, ki vključuje upravljanje z odpadki;

Fokusna področja SRIPa Trajnostni turizem so vpeta tudi v Strategijo trajnostne rasti slovenskega turizma 2017 -2021, kjer je v skladu s temi področji predvideno usmerjanje porabe nepovratnih sredstev (lokalna, državna in EU raven) v:

- ★ Informacijska podpora trženju in mreženju;
- ★ Znanje za izboljšanje kakovosti storitev;
- ★ Tehnološke rešitve za trajnostno rabo virov v nastanitvenih zmogljivostih;
- ★ Zelena shema slovenskega turizma;

V letu 2019 je predviden ponovni poglobljeni pregled in morebitna dopolnitev SPS; akcijski načrti SRIPov se redno nadgrajujejo in dopolnjujejo.

2.1.3 Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017 -2021

Leta 2017 sprejeta strategija temelji na strateški viziji, da je Slovenija je globalna zelena butična destinacija za zahtevnega obiskovalca, ki išče raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi.

Med 6 ključnimi razvojnimi politikami so poleg nove organiziranosti turističnih destinacij in produktov, kadrov v turizmu, institucionalnih in pravnih okvirjev pomembna področja

- ★ namestitve, turistična infrastruktura in naložbe,
- ★ prostor, naravni in kulturni viri,
- ★ mala in srednje velika podjetja;

Med ključnimi cilji je ustrezno povečevanje nastanitvenih zmogljivosti. Strategija med drugim poudarja potrebo po naložbah v izgradnjo novih nastanitvenih zmogljivosti, naložb v obnovo starih nastanitvenih zmogljivosti ter naložb v nove turistične znamenitosti in infrastrukturo. V okviru pozicioniranja Slovenije kot butične destinacije so velik potencial nove naložbe v glavnih destinacijah in v destinacijah z edinstvenimi izkušnjami.

Ob obravnavi nastanitev Strategija poudarja tudi spodbujanje trajnostne rabe virov v nastanitvenih zmogljivostih za zmanjšanje količine porabljenih virov v turističnem sektorju. S ključnimi cilji povezuje projekt 50 malih slovenskih družinskih hotelov (20–40 sob na nepremičnino) ter oblikovanje načrta za nastanitvene zmogljivosti, vezane na naravno dediščino in usmerjene v razvoj ekoloških hišic, planinskih koč in visokokakovostnih kampov ter nastanitev, povezanih s kulturno dediščino znotraj zaščitenih kulturnih spomenikov.

Med ukrepi omenja stimulacijo naložb v mala in srednja turistična podjetja na različnih področjih. V sistemu nepovratnih sredstev malim in srednjim podjetjem na področju turizma ter lokalnim skupnostim za razvoja splošne turistične infrastrukture in infrastrukture, vezane na turistične

znamenitosti, vidi najboljši model za spodbuditev malih in srednjih vlagateljev za vlaganje v lokalno okolje.

V skladu s strategijo naj bi država opredelila posebna območja za razvoj turizma, ki bodo vključena v obstoječ sistem strateškega upravljanja s prostorom - z opredelitvijo v Strategiji prostorskega razvoja Slovenije in posledično s podrobnejšo strateško in izvedbeno obdelavo v regionalnih in občinskih prostorskih aktih.

Pomen občin oz. lokalnih skupnosti je v Akcijskem načrtu strategije med drugim poudarjen pri

- ★ prilagoditvah javnega prevoza za podporo produktom, kot so outdoor športi
- ★ vlaganju turistične takse v turistično infrastrukturo
- ★ razvoju mestnih pametnih kartic, ki povečujejo lokalno dostopnost
- ★ razvoju alternativnih rešitev prometa in povečevanju števila destinacij, ki ponujajo trajnostni razvoj

Pri obravnavi pomena malih in srednje velikih podjetij Strategija poudarja izboljšave administrativnega okvirja in poslovnega okolja za mala turistična podjetja in turistične kmetije ter predvideva vzpostavitev modela za povezovanje turizma, kmetijstva, obrti, dizajna in kreativnih dejavnosti (za področje spominkov).

Strategija se pri obravnavi prostora, naravnih in kulturnih virov osredotoča na izdelavo nacionalnega načrta zelenega, trajnostnega turizma in pri tem vključuje ratifikacijo mednarodnih konvencij na področju trajnostnega razvoja turizma, načine vključevanja Unescove dediščine v turizem, spodbujanje zelenih mednarodnih povezav, vzpostavitev trajnostnega modela upravljanja z obiskom, nadaljnji razvoj Zelene sheme slovenskega turizma (ZSST) in znamke Zelena Slovenija, zeleni monitoring novih kategorij ponudnikov ZSST, izdelavo načrta razvoja turizma na zavarovanih območjih v Sloveniji, vključevanje kulturne dediščine in podobno.

S predvidenimi ukrepi namerava Slovenija zmanjšati razkorak med obljubo zelenega turizma in zeleno kakovostjo slovenske turistične ponudbe. Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja turizma razume kot razvojno naravnano usklajevanje gospodarskih, družbenokulturnih in okoljsko prostorskih vidikov razvoja turizma.

2.1.4 Občinske razvojne politike

Naloga javnega sektorja je, da ukrepe za preboj krožnega gospodarstva vgradi v odločilne politike na različnih področjih, v gospodarstvu in trgovini ter turizmu, energetiki, prometu, kmetijstvu, doseganje ciljev pa podkrepi z uporabo ekonomskih instrumentov.

Ciljev pa ne bo mogoče doseči brez aktivnega delovanja lokalnih skupnosti. Šele v lokalnih skupnostih pridejo politike v stik z realnim življenjem. Lokalna politika je tudi prožnejša, predvsem pa je bolj povezana z življenjskimi interesi ljudi. Stotine lokalnih skupnosti po vsej Evropi so že veliko bolj napredne kot nacionalne vlade pri uvajanju trajnostnih praks in soočanju z eksistencialnimi grožnjami. Njihove dobre prakse kažejo na velik potencial lokalnih skupnosti za spopadanje s sodobnimi izzivi. V lokalnih skupnostih je namen jasnejši, dogovor hitrejši, procesi so bolj transparentni in bolj demokratični. Skupnosti instinktivno želijo povečati svojo odpornost na pretrese v globalnih sistemih.

Občine so ključni prostor za promocijo transformativnih političnih in ekonomskih praks. Številne so že model prehoda v trajnostno družbo in krožno gospodarstvo, kolektivno pa imajo moč, da nas popeljejo na pot družbeno in okoljsko vzdržnega razvoja. In tudi v občinah so ekonomski instrumenti najučinkovitejši mehanizem za izvajanje politik.

Zato so pomembni tudi številni strateško izvedbeni dokumenti, ki jih pripravljajo in sprejemajo občine bodisi ker jim zakon to nalaga (npr. Lokalni energetske načrt) ali zgolj priporoča (Strategija občinskega razvoja turizma) ali pa so se za to odločile same, ker so v lokalnem okolju za to začutili potrebo (Strategija prehoda v krožno gospodarstvo).

Zelena proračunska reforma

Koncept zelene proračunske reforme je načeloma enostaven (glej priročnik Umanotere, <http://www.umanotera.org/wp-content/uploads/2016/09/Priročnik-za-ozelenjevanje-ob%C4%8Dinskega-prora%C4%8Duna.pdf>). Pomeni prilagoditev prihodkov in odhodkov proračuna tako, da ta podpira okoljsko vzdržen razvoj: spodbuja zmanjšanje rabe energije in surovin ter rabo obnovljivih virov, po drugi strani pa »kaznuje« onesaževanje s škodljivimi izpusti in pretirano rabo naravnih virov. Na prihodkovni strani proračuna se v ta namen vzpostavijo okoljske dajatve za onesaževanje in porabo virov, na odhodkovni strani pa se ukinejo okolju škodljive subvencije in vzpostavi sistem podpor za okolju manj škodljive dejavnosti, kot sta zeleno gospodarstvo in sonaravno kmetijstvo.

2.1.5 Kažipot prehoda v krožno gospodarstvo Slovenije

Predlog enovitega dokumenta o potencialih in priložnostih za prehod v krožno gospodarstvo v Sloveniji, ki ga je Ministrstvo za okolje in prostor Vlade RS izdalo aprila 2018, ugotavlja, da je

- ★ javni sektor tisto jedro krožne spremembe, ki s celovitostjo politik izrazito vpliva na prehod v krožno gospodarstvo. Z vidika prej navedenih priložnosti in presoje politik za krožni turizem so pomembne aktivnosti na področju davčnih politik, uskladitve politik subvencij, zelena javna naročila, utrjevanje dobrih praks, spodbujanje investicij v krožne modele poslovanja in nenazadnje promocija Slovenije, v kateri lahko poudarjeno vlogo dobijo krožni prebojniki.
- ★ gospodarski sektor jedro krožnega gospodarstva, pri čemer je v dokumentu posebej obravnavan trajnostni oz. eko turizem kot priložnost za Slovenijo, kar pa je povezano z okrepljenimi sposobnostmi povezovanja različnih dejavnosti, in s certificiranjem, ki naj bo nadgrajeno s krožnimi principi.
- ★ krožna kultura posebej izpostavlja vlogo mest in lokalnih skupnosti kot osrednjih vozlišč za udejanjanje prehoda v krožno gospodarstvo, pri čemer so mesta poligon za testiranje in uveljavitev krožnih konceptov, njihova večja funkcionalna področja (povezovanje več občin) pa prostor razvoja centrov za upravljanje z viri. Z vidika vplivov na razvoj turizma v okviru občin je pomembno izpostavljanje nadgrajevanja uveljavljenih krožnih praks državljanov, povezano tudi z enostavnejši dostop do virov financiranja za mikropodjetja in posameznike, komuniciranje njihovih praks in podporo prenosu obstoječih dobrih praks v druga lokalna okolja ter poudarjanje javno-zasebnih partnerstev.

Opredelitve navedenega Kažipota je mogoče razumeti kot enega od temeljev za presojo konteksta politik, ki vplivajo na uresničljivost zaznanih priložnosti za krožni turizem v Sloveniji, ki namerava biti zelena referenčna država v digitalni Evropi.

3 PRIPOROČILA ZA UKREPE PO RAVNEH ODLOČANJA / Podrobnosti ukrepov

Glede na zaznane priložnosti, presojo politik in ovir, v nadaljevanju predstavljamo PRIPOROČILA ZA UKREPE, ki zmanjšujejo ovire in v skladu s strateškimi opredelitvami Slovenije za trajnostni razvoj in krožno gospodarstvo povečajo uresničljivost priložnosti za krožni turizem.

3.1 UKREP 1: Vključevanje krožnega turizma v kriterije javnih razpisov za naložbe v turizem

Pri razpisih za turistično gospodarstvo, predvsem pri naložbah v oblikovanje integralnih turističnih produktov (preplet namestitev – storitev in drugih ključnih elementov celovite turistične ponudbe) naj dokazila o sklenjenih snovnih krogih in o povezovanju različnih partnerjev v produktu, zasnovanem po načelih krožnega turizma, s sistemom točkovanja dajejo prednost projektom krožnega turizma.

Konkretni razpisi:

- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije turistične ponudbe vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji
- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije integralnih produktov turističnega gospodarstva
- ★ Javni razpis za sofinanciranje energetske sanacije namestitvenih objektov

3.1.1 OZADJE:

S primerjavo sektorskih prioritet za krožni turizem in pregledom izbranih sektorjev projektnih partnerjev hitro ugotovimo, da je potencial sinergijskih učinkov velik, saj je turizem gospodarska dejavnost v kateri se prepleta množica drugih sektorjev. Regija Lombardija, ki se osredotoča na odpadke, plastiko, tekstil pa tudi hrano nam je pri snovanju akcijskega načrta pomagala predvsem s primerom dobre prakse razpršenega hotela, z razumevanjem potrebe po zmanjševanju odpadne hrane in plastike za enkratno uporabo, s katero se v turizmu oz. gostinstvu pogosto srečujemo. Katalonija je s tekstilom in povezovanjem MSP pokazala velike premike kjer so prepoznani tudi potenciali za krožni turizem, kjer se tekstil pojavlja v gostinstvu (prti, prtički), nastanitvah (posteljnine, brisače, preproge, tekstilne obloge ipd.). Provinca Gelderland je z dobro prakso modne revije oblačil predelanih ali izdelanih iz sekundarnih surovin ponudila navdih za atrakcijo, ki je lahko razlog potovanja. LWARB je z ogledom dobrih praks navdušil predvsem z Mercato Metropolitano. Odpadki so izziv s katerim se prioriteto sooča mesto Sofija, posebej pa ga naslavlja tudi Regija Lombardija. Pri krožnem turizmu so v Modelu 9R, ki definira hierarhične ravni med linearnim in krožnim gospodarstvom (Recover, Recycle, Repurpose, Re-manufacture, Refurbish, Repair, Reuse, Reduce, Rethink, Refuse), največji potenciali v zgornjih, najbolj krožnih treh R: Zavrni, premisli in zmanjšaj.

V Sloveniji, ki namerava biti zelena referenčna država v digitalni Evropi, strategije, predpisi in razpisi za turistično gospodarstvo že vključujejo in poudarjajo trajnostni turizem (v skladu z opredelitvami Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021), znake za okolje in z njimi povezano vključenost v Zeleno shemo slovenskega turizma kot primarni dokaz okolju prijaznega ravnanja destinacije ali ponudnika, stopnjo digitalizacije, usmerjenost k doseganju ciljev Slovenske strategije

pametne specializacije (zlasti cilji/fokusi strateškega razvojno-inovativnega partnerstva Trajnostni turizem) ter povezave s t.i. kreativnimi industrijami. Točke, pridobljene po vsakem od teh kriterijev, povečujejo možnosti, da prijavljen projekt pridobi zelena sredstva za izvedbo določene naložbe.

Merila za ocenjevanje projektov omogočajo prijavo projektov, zasnovanih po načelih krožnega turizma, jih pa za sedaj ne spodbujajo.

Zato predlagamo, da med seboj smiselno povezane in nadgrajene dosedanje kriterije, združimo v ocenjevalno merilo POTENCIAL ZA RAZVOJ KROŽNEGA TURIZMA in da to merilo ovrednotimo na znatni delež vseh možnih točk (npr. petino vseh možnih točk). Uvedbo in ustrezno ovrednotenje predlaganega merila razumemo kot pomembno spodbudo, da že obstoječe trajnostne, okoljske in sodelovalne vidike projektov na področju turizma usmerimo tako, da dejansko vpeljujejo načela krožnega gospodarstva v turizem.

Pripravljavci razpisov z uvedbo tovrstnega ocenjevalnega merila opozorijo na že zdaj realno možnost zaokroževanja projektov krožnega turizma tudi s partnerji, s katerimi lahko zaključujejo snovne kroge in niso neposredno turistični ponudniki, ter tako prispevajo k zelenim družbenim spremembam v smeri krožnega gospodarstva, prijavitelji pa dobijo pomembno spodbudo, da svoj eventualno že zeleni, trajnostni projekt še nadgradijo s povezovanjem treh neločljivih elementov:

- ★ krožno gospodarstvo (model poslovanja – z več vključenimi partnerji v snovnem krogu; tudi s partnerji, ki so podpora turističnim ponudbam in ne že del turistične ponudbe na določenem območju),
- ★ krožno spremembo (spodbude iz naslova vladnih oz. regionalnih/občinskih politik), in
- ★ krožno kulturo (državljane oz. v primeru turizma tudi obiskovalce).

Poudarjanje projektov krožnega turizma v razpisih ima pomembne ozaveščevalne, komunikacijske in realne praktične učinke. Z odobrenimi sredstvi za izvedbo projektov pripomoremo k udejanjanju prvih celovitih primerov krožnega turizma v Sloveniji. Uresničeni projekti krožnega turizma Slovenijo kot že prepoznavno zeleno državo v Evropi premaknejo na raven tiste zelene države, ki strateško usmerjenost v krožno gospodarstvo in krožni turizem med prvimi v Evropi tudi udejanja. Slovenija z integralnimi turističnimi produkti, ki temeljijo na krožnem turizmu, postane referenčna država tudi za t.i. Turizem 4.0. Njegova značilnost je, da poleg pametnih tehnologij vključuje povezovanje različnih deležnikov, ki – tudi z izkoriščanjem tehnologije – ustvarjajo inovativna doživetja za posameznika.

3.1.2 NARAVA UKREPA:

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo lahko na podlagi OP 2014-2020 pripravi javne razpise s katerimi spodbuja krožno gospodarstvo tudi v sektorju turizem. Na podlagi prepoznanih priložnosti in sektorskih prioritet za krožni turizem v okviru projekta CircE, predlagamo naslednje:

- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije turistične ponudbe vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji omogoča razvoj in pripravo podpornega okolja za vzpostavitev razpršenih hotelov (**sektorska prioriteta 3:¹**) vključno z ukrepi ohranjanja in oživljanja kulturne dediščine s pomočjo novih digitalnih tehnologij (**horizontalna prioriteta²**).

¹ Nastanitve: učinkovita raba virov, energije in prostora, druga raba, razpršeni hotel

² Digitalizacija in nove tehnologije – Turizem 4.0

- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije integralnih produktov turističnega gospodarstva omogoča razvoj in promocijo turističnih produktov razpršenih hotelov (**poglavje 1.2³**).
- ★ Javni razpis za sofinanciranje energetske sanacije namestitvenih objektov spodbuja učinkovito rabo virov tudi s pomočjo novih, digitalnih tehnologij (**horizontalna prioriteta**), kot je IoT s senzorji za spremljanje rabe teh virov.

3.1.3 DELEŽNIKI:

Ključni akter predlagane spremembe v Sloveniji je **MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO**, ki razpisuje nepovratna in povratna sredstva za naložbe v turizem, nosilne organizacije vodilnih turističnih destinacij, med katerimi so tudi občine in turistično gospodarstvo.

3.1.4 ČASOVNI OKVIR:

2 leti

3.1.5 PREDVIDENI STROŠKI:

Predvidene vrednosti posameznih razpisov so:

- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije turistične ponudbe vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji: 5,5 mio eur
- ★ Javni razpis za sofinanciranje razvoja in promocije integralnih produktov turističnega gospodarstva: 3 mio eur
- ★ Javni razpis za sofinanciranje energetske sanacije turističnih kapacitet: 29,5 mio eru

3.1.6 PREDVIDENI VIRI FINANCIRANJA:

ESRR (do 75 %) in proračun Republike Slovenije

3.1.7 MERILO USPEŠNOSTI:

Splošno merilo: 5 podprtih partnerstev / projektov

Specifična merila:

Z vidika predlagatelja bo ukrep uspešen, če bo v roku dveh let doseženo, da:

- ★ bo najmanj en razpis vključeval merila ali upravičene stroške za potencial za krožni turizem;
- ★ bo na javnih razpisih za naložbe v turizem in integralne turistične produkte 2 letih uspešnih najmanj 5 projektov, usmerjenih v uresničevanje koncepta krožnega turizma,
- ★ bo v okviru javnega razpisa za sofinanciranje razvoja in promocije turistične ponudbe vodilnih turističnih destinacij v Sloveniji 15 digitaliziranih enot kulturne dediščine

3.2 SKUPNI UKREP: OZAVEŠČANJE IN KREPITEV KAPACITET

3.2.1 Ozadje

Možnosti krožnega gospodarstva, ki so opredeljene v projektu CircE prek medregionalne, medsektorske analize in analize vrednostne verige⁴ se lahko obravnavajo kot vrzeli v krožnosti

³ Viri, infrastruktura in druga horizontalna podpora: energija, voda, odpadki, grajeno okolje, ljudje / skupnost, naravna in kulturna dediščina, informacije, komunikacija, poslovno okolje.

⁴ za podrobnejše informacije glej formalna poročila projekta

zadevnih regij. Da bi povečali krožno gospodarstvo, je treba delati na odpravi teh vrzeli. Projekt je analiziral tako splošne, kot posebne ovire.

Projektna aktivnost je pokazala, da sta ozaveščenost in znanje ključna vidika in prednostna naloga za razvoj krožnega gospodarstva, od poslovnega vidika do podjetja (znotraj podjetij: poslovna zavest), od poslovnega vidika do kupca (povečanje vloge podjetja) in na splošno, s socialnega vidika, kjer je bistveno tudi izobraževanje državljanov.

To poudarjajo zlasti analize priložnosti in analize ovir vsakega projektnega partnerja.

Zato so ukrepi za povečanje ozaveščenosti in znanja pri vseh akterjih vrednostne verige zelo pomembni. Dejavnost, ki jo podpira in spodbuja ta ukrep, se lahko razvije z različnimi odtenki v različnem instrumentu politike. Vendar je skupna točka podpora ozaveščenosti, znanju in krepitvi zmogljivosti v političnih instrumentih.

Poleg tega je projekt CircE opredelil širok spekter možnosti krožnega gospodarstva, povezan z različnimi gospodarskimi sektorji.

Zato so ukrepi za krepitev zmogljivosti zelo primerni kot skupni ukrepi za vse partnerje, saj se lahko izvajajo v vseh regijah, ne glede na razlike v opredeljenih možnostih in sektorjih, ki jih obravnavajo.

3.2.2 Specifično ozadje za SOS - sektor turizem

SOS se je osredotočil na potencialne krožnega gospodarstva v sektorju turizem. Med sektorskimi prioritetami je v okviru projekta eden od prepoznanih potencialov na področje odpadkov in drugi, horizontalni, je vloga občin.

Skupnost občin Slovenije se zaveda problematike vztrajnega porasta nastajanja plastičnih odpadkov in odlaganja plastičnih odpadkov v okolje, zlasti morsko⁵, in precejšnjega negativnega vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje, zdravje in gospodarstvo⁶.

V okviru izvajanja različnih aktivnosti projekta CircE in drugega rednega dela SOS, se veliko srečujemo z organizacijo dogodkov. Z udeležbo na različnih prireditvah, ki jih občine organizirajo ali finančno podpirajo in so namenjene širši javnosti, ki vključuje turiste je SOS večkrat zaznal potrebo po zmanjšanju plastike za enkratno uporabo in tako udejanjanju koncepta krožnega gospodarstva. Število javnih prireditev v Sloveniji narašča, če jih je bilo v letu 2018 nekaj več 15.000, jih je bilo do novembra 2019 že 16.900⁷. Prakse organizacij dogodkov so od občine do občine različne od zero-waste prireditev do prireditev, ki ne udejanjajo nikakršnih načel krožnega gospodarstva, kar jasno izraža potrebo po ozaveščanju in krepitvi kapacitet tako v javnem, kot v zasebnem sektorju.

Operativni program za izvajanje kohezijske politike v programskem obdobju 2014 – 2020 navaja, da bodo v okviru specifičnega cilja 2 spodbude namenjene tudi za preprečevanje odpadkov in bolj učinkovito ravnanje z odpadki, bolj učinkovita raba drugih virov itd.), ki bodo prispevali k prehodu Slovenije v krožno gospodarstvo.

3.2.3 Ukrep

Skupnost občin Slovenije v sodelovanju z Vlado Republike Slovenije pripravi dogovor o sodelovanju za spodbudo občinam k manjši uporabi plastike, k varovanju okolja in prehodu v krožno gospodarstvo. Občine posledično s svojimi ravnanji prispevajo k povečanju ozaveščanja o resnosti problematike in

⁵ Več o tem npr. Evropska strategija za plastiko v krožnem gospodarstvu.

⁶ Več o tem npr. Direktiva (EU) 2019/904 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o zmanjšanju vpliva nekaterih plastičnih proizvodov na okolje.

⁷ Vir podatkov: e-uprava <https://e-uprava.gov.si/aktualno/prireditve-in-shodi>

posledicah prekomerne uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo pri občankah in občanih, turistih in lokalnemu gospodarstvu.

S tem želimo, skupaj z občinami prispevati in spodbuditi tudi potrošnike k manjši uporabi plastike in s tem k varovanju okolja in prehodu v krožno gospodarstvo ter s svojimi ravnanji prispevati k povečanju ozaveščanja o resnosti problematike in posledicah prekomerne uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo na okolje.

S takšnim ukrepom spodbudimo MSP k eko inovacijam, napredku v smeri trajnostnega razvoja, z zmanjševanjem vplivov na okolje in k učinkovitejši in odgovornejši rabi virov ter s tem prehodu v krožno gospodarstvo. Z omejevanjem uporabe plastike za enkratno uporabo se odpira priložnost za razvoj novih materialov na osnovi obnovljivih in naravnih virov, razvoj okolju prijaznih izdelkov, storitev, procesov in poslovnih modelov, oblikovanja procesov in izdelkov za ponovno uporabo in recikliranje, ravnanja z odpadki.

Skupnost občin Slovenije bo v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor bo dogovor javno predstavila in po potrebi organizirala sestanek z zainteresiranimi občinami, kjer se lahko z vsebinami podrobneje seznanijo.

Občine, ki v okviru svojih aktivnosti organizirajo različne oblike javnih ali internih prireditev in sestankov bomo pozvali, da lahko prostovoljno pristopijo k izvajanju dogovora. S pristopom se občine zavežejo, da v primeru aktivnosti, ki jih organizirajo v obliki javnih ali internih prireditev in sestankov, udeležencem ne bodo ponujale plastičnega pribora in spoštovali tudi druge opsijske zaveze, kot je ponudba pijače v okolju prijazni, trajnostni embalaži ali druge ukrepe, ki jih oblikujejo v svojih lokalnih okoljih in prispevajo k ozaveščanju in krepitvi kapacitet samih občin, njihovih prebivalcev, turistov in/ali gospodarstva.

Občine, ki bodo pristopile k takšnemu dogovoru lahko od dneva pristopa k dogovoru v okviru svojih aktivnosti pri organiziranju različnih oblik javnih ali internih prireditev in sestankov občanom oziroma drugim udeležencem ponudijo nadomestne izdelke za serviranje in zaužitje jedi in pijač, in sicer:

- slamice, ki niso iz plastičnih materialov in ne nujno za enkratno uporabo (npr. papirnate in povoščene, steklene, kovinske);
- krožnike, ki niso iz plastičnih, temveč iz drugih vrst materialov (npr. kartonasti, kovinski ali iz drugih materialov);
- lončke, ki niso iz plastičnih, temveč iz drugih vrst materialov (npr. iz papirja, kartona);
- jedilni pribor, ki ni iz plastičnih, temveč iz drugih vrst materialov (npr. iz lesa).

Občine ki bodo pristopile k dogovoru, bodo od podpisa pristopne izjave dalje ponujale pijačo v okolju prijazni, trajnostni embalaži oz. spoštovale po svoji presoji določene ukrepe, ki bodo prispevali k ozaveščanju in krepitvi kapacitet samih občin, njihovih prebivalcev, turistov in/ali gospodarstva.

Pristopne izjave občin bo hranila Skupnost občin Slovenije in seznam občin pristopnic javno objavila in redno osveževala na svoji spletni strani.

S poudarkom na dobri praksi in prispevku k ciljem zmanjšanja potrošnje plastičnega pribora in drugih ukrepov, ki organizacijo dogodkov naredijo snovno bolj učinkovito bosta Skupnost občin Slovenije in/ali Ministrstvo za okolje in prostor bosta vsaj enkrat letno objavili novico ali članek v različnih medijih.

Enkrat letno bo Skupnost občin Slovenije v sodelovanju z Ministrstvom za okolje in prostor organizirala protokolarno podelitev plaket občinam pristopnicam.

3.2.4 Akterji

Ključni akterji so Vlada RS, MOP in občine, ki so odgovorne za razvoj v lokalnih okoljih.

3.2.5 Časovni okvir

2 leti

3.2.6 Stroški (če je ustrezno)

Organizacija predstavitev dogodka in protokolarnih podelitev plaket, 4 x 2.000 = 8.000 eur.

Predstavitve 1. pol. leta 2020 (2.000 eur: najem dvorane, pogostitev za cca 50 udeležencev, tehnična oprema, stroški organizacije)

Slovesna podelitev plaket 2. pol. leta 2020 (2.000 eur: najem dvorane, pogostitev za cca 50 udeležencev, tehnična oprema, stroški organizacije)

Predstavitve 1. pol. leta 2021 (2.000 eur: najem dvorane, pogostitev za cca 50 udeležencev, tehnična oprema, stroški organizacije)

Slovesna podelitev plaket 2. pol. leta 2021 (2.000 eur: najem dvorane, pogostitev za cca 50 udeležencev, tehnična oprema, stroški organizacije)

3.2.7 Viri financiranja (če je ustrezno):

lastni, MOP